† Benedict Bistrițeanul

Brațele părintești. Despre părinți și copii în Parabola Fiului risipitor

Editura Renaşterea 2021
Piaţa Avram Iancu, nr. 18
RO - 400117, Cluj-Napoca
Email: editura_renasterea@yahoo.com
www.renasterea-cluj.ro
Tel:0264-599649

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
BENEDICT BISTRIŢEANUL,
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului

Braţele părinteşti:
despre părinţi şi copii în Parabola Fiului risipitor/
Benedict Bistriţeanul, Episcop-vicar;
pref. de lect. univ. dr. Adrian Podaru;
tipărită cu binecuvântarea Înaltpreasfinţitului Părinte Andrei,
Arhiepiscopul Vadului, Feleacului şi Clujului şi Mitropolitul Clujului,
Maramureşului şi Sălajului. - Cluj-Napoca: Renaşterea, 2021

ISBN 978-606-607-336-3

I. Podaru, Adrian (pref.)

Grafică și Tehnoredactare: Rotund Perfect

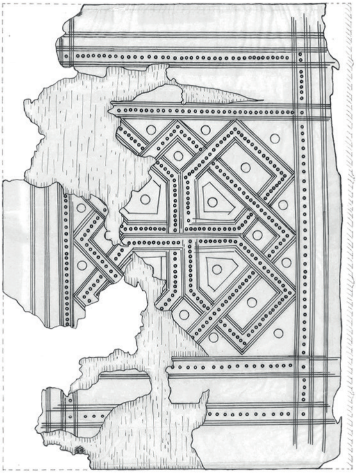
† Benedict Bistrițeanul

BRAȚELE PĂRINTEȘTI

Despre părinți și copii în Parabola Fiului risipitor

Editura Renașterea
Cluj-Napoca, 2021

CUPRINS

„Din punctul cel mai de jos al
existenței sale, omul nu are decât
două soluții: moartea sau învierea.
Iar Preasfințitul Părintele nostru
Benedict Bistrițeanul
ne destăinuie și secretul acestei învieri:
participarea de bună voie
la dragostea Tatălui."

SCURT CUVÂNT-ÎNAINTE

În *Mimesis*, o carte ce a rămas reprezentativă pentru interpretarea realității cu ajutorul reprezentării literare sau al „imitării”, filologul și esteticianul german Erich Auerbach pune în comparație, în primul eseu, „Cicatricea lui Ulise”, două tipuri de texte diametral opuse: textul poemelor homerice și textul biblic. Plecând chiar de la episodul recunoașterii lui Ulise de către bătrâna lui îngrijitoare, Euricleea, după o cicatrice de pe pulpa piciorului, Auerbach demonstrează apăsat că textul poemelor homerice este un text care nu cunoaște fundalul, care nu lasă nimic nespus sau confuz, care reprezintă „fenomenele perfect rotunjite, palpabile și vizibile în toate părțile lor componente, precis determinate în ceea ce privește relațiile lor spațiale și temporale”[1]. Aceeași situație se observă și în cazul proceselor interioare, al emoțiilor, gândurilor și sentimentelor de tot felul: „nici din ele nu este voie să rămână ceva ascuns sau neexprimat. Oamenii lui Homer își dezvăluie fără nicio rezervă simțămintele intime, și chiar

[1] Erich Auerbach, *Mimesis. Reprezentarea realității în literatura occidentală*, Ed. Polirom, Iași, 2000, p. 10.

expresia pasiunilor cunoaște o ordine; ceea ce nu spun cu glas tare altora, își mărturisesc în sinea lor, încât cititorul află despre ei totul”[2].

Nu la fel stau lucrurile cu textul biblic. Aidoma unui aisberg ce rămâne în mare parte imersat, textul biblic este (mai) important prin ceea ce nu spune, prin ceea ce se ascunde în spatele literei și care trebuie descifrat hermeneutic. Interpretarea deține locul de onoare, dar nu interpretarea pur subiectivă, autonomă, a rațiunii discursive a omului, ci interpretarea inspirată și ghidată de sus, interpretarea rațiunii iluminate de credință. De vreme ce textul biblic însuși este inspirat, de vreme ce autorul prim al acestuia nu este omul-scrib, ci Logosul Divin – indescifrabil în esența Sa divină, însă cunoscut în măsura în care Se descoperă pe Sine – exegeza însăși a textului necesită iluminarea harului. Mai mult, această exegeză este potențial inepuizabilă, de vreme ce Logosul Însuși este infinit și inepuizabil. Tezaurul exegetic crește și sporește continuu, iar interpretările validate de Biserică, departe

[2] *Ibidem*, p. 10.

de a se contrazice între ele, răspund, rând pe rând, provocărilor cu care se confruntă aceasta în epoci diferite, în contexte diferite, în generații diferite. Iar dacă provocarea însăși este nouă, nemaiîntâlnită până atunci, exegeza însăși ia forme noi, inedite, dar congruente cu hermeneutica în duhul Tradiției Patristice.

Cu Pilda fiului risipitor ne găsim în aceeași situație: un text expediat rapid, în cuvinte puține, esențiale, ascunzând însă un nespus abisal, plin de înțelesuri, pe care hermeneutul, luminat de harul Duhului, le poate aduce la suprafață și le poate exprima în formulări pline de miez și frumos înveșmântate stilistic. Este ceea ce face și Preasfinția Sa, Părintele nostru Benedict Bistrițeanul, dăruindu-ne un buchet de zece meditații la această pildă, încadrate de „Aspecte introductive” și de o ”Concluzie”.

Aliniindu-se unei tendințe contemporane de tâlcuire a acestei pilde[3], Preasfinția sa este uneori îndrăzneț în formularea ipotezelor și

[3] Andrei Pleșu, *Parabolele lui Iisus. Adevărul ca poveste*, Ed. Humanitas, București, 2012; *** *Cartea fiului risipitor. O parabolă biblică în șase lecturi pentru omul contemporan*, Deisis, Sibiu, 2012; Henri J. M. Nouwen, *Fiul risipitor. Povestea unei întoarceri acasă*, București, Humanitas, 2017.

a premiselor de la care pleacă (dând, parcă, astfel, glas cutezanței specifice tinerilor, cărora li se și adresează preponderent) doar pentru a demonstra apoi validitatea concluziilor pe care le tezaurizează Biserica și care sunt puternic amprentate de ceea ce este veșnic același, adică de Adevăr. Cine s-ar fi gândit să plece în analiza relațiilor dintre părintele din pildă și copiii săi de la un posibil comportament deficitar al tatălui, care să genereze atitudini centrifuge sau ostile din partea copiilor săi? „Și totuși, nu era exclus ca și tatăl să fi avut vreo vină”, spune Preasfințitul Benedict. „Sau, cel puțin, «avem dreptul» să ne gândim la asta. Chiar și iubind, mult și necontenit, s-ar fi putut să nu fi fost în stare să-și comunice dragostea lui, să se facă înțeles, să-și arate disponibilitatea sau să intre în logica copilărească a fiilor lui”[4]. Trebuie să recunoaștem, e aici o *captatio benevolentiae* magistrală, care te absoarbe în lectură și care nu te slăbește nicio clipă. Și care, pe de altă parte, te poate arunca într-o meditație sănătoasă

[4] † Benedict Bistrițeanul, *Brațele părintești. Despre părinți și copii în Parabola Fiului risipitor*, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2021, p.88.

asupra modului în care ți-ai asumat tu însuți calitatea de părinte în raport cu propriii tăi copii. Se spune despre un tată care și-a educat fiul cum a știut el mai bine și care, mai apoi, a fost trădat în așteptările lui și a fost adânc rănit de comportamentul acestuia, că a căzut pe gânduri, întrebându-se: „Unde am greșit eu, ca părinte, de fiul se întoarce împotrivă-mi?” Asumarea de către părintele iubitor, din pricina iubirii, a eșecurilor fiului iubit, asumarea neîntârziată și fără limite, iar și iar, iată una din concluziile ce se desprind din lectura acestor pagini.

Consemnată doar de Sfântul Evanghelist Luca, pilda fiului risipitor este prefațată de alte două pilde rostite în același registru tematic: pilda despre oaia rătăcită și cea despre drahma pierdută. Amândouă subliniază căutarea plină de înfrigurare a proprietarilor, până ce bunurile pierdute sunt recuperate. De ce atâta îngrijorare pentru o oaie rătăcită, când ți-au mai rămas nouăzeci și nouă? E chiar atât de mare paguba? Merită riscul de a le pierde pe cele nouăzeci și nouă (de vreme ce le lași fără pază), pentru a recupera una singură? Un răspuns pe care l-am primit de la o persoană aparent fără

cultură teologică prea mare m-a năucit și m-a făcut să-mi reconsider atitudinea față de textul biblic, atât de tainic, dar și de bogat în tâlcuiri amețitoare, pe de o parte, dar și față de laici, pe care adeseori noi, clericii, îi așezăm în rândul publicului care trebuie să primească și să aplaude exegezele noastre savante și subtile, ca și cum doar noi am deține monopolul asupra Revelației. Persoana pomenită mi-a răspuns cu seriozitate și fără emfază: „Da, merită să ieși în căutarea oii celei pierdute, pentru că, dintre toate cele o sută de oi, *ea singură a avut inițiativă*!"

Am pomenit aici acest episod, pentru că exegezele Preasfințitului Benedict la pilda fiului risipitor pun în lumină, nu o dată, tocmai consecințele amestecate (bune și rele) – atât cele din plan existențial, cât și cele din planul cunoașterii (cunoașterea lui Dumnezeu, cunoașterea de sine, cunoașterea aproapelui) – pe care le-a generat *inițiativa* fiului cel mic de a părăsi casa părintească și de a pleca în lume. Este această inițiativă bună? Mai mult, este această inițiativă necesară? Cu alte cuvinte, pentru a ajunge să-ți iubești părintele/ Părintele cu o dragoste conștientizată, asumată, interiorizată,

pe măsura dragostei părintelui/ Părintelui față de tine, este oare nevoie de înstrăinare, de părăsirea temporară a tatălui/ Tatălui, pentru a face experiența amărăciunii și a ajunge, astfel, să apreciezi mai mult ceea ce ai pierdut tocmai prin această înstrăinare? Calea spre Rai trebuie să treacă neapărat prin iad? Dacă răspunsul ar fi „da", atunci înstrăinarea lui Adam, cea originară, ar fi fost ea însăși necesară, și toată istoria umanității nu ar fi, în fond, decât povestea fiului risipitor care caută drumul spre casă. Dar atunci cum rămâne cu fiul cel mare, cel cuminte, care nu iese din cuvântul tatălui său? Într-o formulă extrem de inspirată, Preasfinția sa spune despre tatăl din pildă că, la întoarcerea fiului cel mic, el, tatăl, este nevoit să-l învie și pe fiul cel mare, dar pe acesta, paradoxal, „din virtute"!!! Oare această înviere „din virtute" nu trădează un eșec al unei cumințenii asumate formal de fiul cel mare, tocmai pentru că, spre deosebire de fiul cel mic, el a fost lipsit de inițiativă și nu a avut curajul să înfrunte viața și să o ia în piept, chiar cu riscul unei posibile rătăciri definitive? Întrebări serioase, la care Preasfințitul Părinte Benedict răspunde fără teamă, oferindu-ne un

veritabil *Vademecum* pentru singura călătorie care contează cu adevărat în această viață, cea spre casă/ Împărăție.

Analizată mai ales din perspectiva celor doi fii și a relației acestora cu tatăl, Pilda fiului risipitor ar putea primi și un al doilea titlu, dacă s-ar schimba reperul de evaluare, un titlu chiar mai adânc decât primul: Pilda tatălui iubitor. Cele zece meditații analizează până la detaliu formele pe care această iubire a tatălui iubitor le poate lua (îngăduință, kenoză, așteptare, răbdare, îmbrățișare, iertare etc.), dar și impulsurile și sentimentele pe care această iubire le poate genera în inimile, adeseori necoapte, ale copiilor: dor de ducă, rușine, căință, invidie, dispreț. Mesajul implicit al pildei este invitația tuturor de a deveni părinte, după chipul Părintelui Ceresc. Anevoios acest lucru, pentru că „părinția se manifestă ca autoritate a dragostei, care presupune respectarea libertății, compătimirea, dar și încrederea întru așteptarea nădejdii”[5], dar și pentru că „e grea suferința, pentru că pare de

---

[5] † Benedict Bistrițeanul, *Brațele părintești...*, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2021, p.34.

nesuportat durerea, sau de neacceptat refuzul și nerecunoștința”[6] copiilor. Purtându-ne pe căi mai mult sau mai puțin bătătorite, Preasfinția sa ne convinge că dragostea nețărmurită, chiar amenințată de suferință, este singura care dă consistență și noimă vieții.

Imaginea Tatălui din pilda fiului risipitor este întregită cu imaginea pe care ne-o dă Fiul Însuși, spânzurat pe cruce, despre Tatăl Său (Care va deveni și Tatăl nostru tocmai prin înfierea oferită prin jertfa și moartea mântuitoare a lui Iisus Hristos). Tatăl nu doar că își asumă acest risc de a-l pierde pe om printr-o alegere deliberată a omului de a se înstrăina de El, dar iubește și iartă chiar și atunci când omul devine ucigaș al Fiului Său. Înstrăinarea este anunțată prin acel strigăt care paralizează: „Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, de ce m-ai părăsit?”, iar iubirea și iertarea sunt declarate prin acea ultimă rugăciune care zdruncină până-n rărunchi și metamorfozează: „Părinte, iartă-le lor!”.

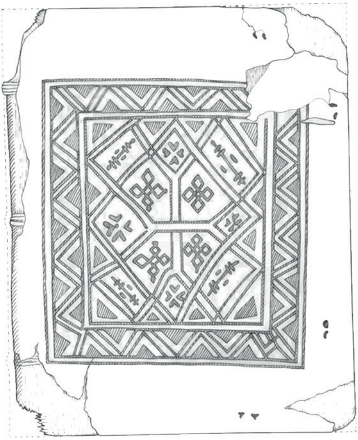
Pe o clădire din centrul Clujului, cineva a scris cu grafitti: „gol de tine”. Cel mai probabil,

---

[6] † Benedict Bistrițeanul, *Brațele părintești...*, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2021, p. 35.

suspinul unei inimi frânte. Consecința unei iubiri omenești nestatornice, ca mai toate iubirile de acest fel. Pilda fiului risipitor ne arată, însă, că omul poate ajunge și „gol de Dumnezeu”, printr-un exercițiu imatur, în formă continuată și cronicizată, al libertății prost înțelese. Din punctul cel mai de jos al existenței sale, omul nu are decât două soluții: moartea sau învierea. Iar Preasfințitul Părintele nostru Benedict Bistrițeanul ne destăinuie și secretul acestei învieri: participarea de bună voie la dragostea Tatălui.

Pr. Lect. Univ. Dr. Adrian Podaru

„Tatăl este cel care dă naștere.
Tot el este cel care crește și
protejează și, la vreme, renaște
sau chiar înviază. Calitatea care îl
însoțește permanent și îi oferă o astfel
de putere este tocmai dragostea
pe care o dăruiește total,
neschimbător și necondiționat."

DESPRE PĂRINȚI ȘI COPII ÎN PARABOLA FIULUI RISIPITOR. ASPECTE INTRODUCTIVE

Cuvântul lui Hristos este singura grăire nemincinoasă, pentru că este însoțită deodată de realitate, este pătrunsă de viață. El Însuși a zis: „*Cuvintele pe care vi le-am spus sunt duh și sunt viață*” (Ioan 6, 63). Și Hristos este singurul învățător nemincinos, pentru că ceea ce spune reflectă sau devine realitate. În cazul Său, cuvântul își află deodată fapta care îl însoțește, nu există distanță și nici timp între grăire și lucrare. De aceea, Sfânta Scriptură și, în mod special Evanghelia, este socotită „Cartea cărților” și, aș zice, singura istorie adevărată, care-l reflectă întru totul pe om și viața, în general, și Îl descoperă pe Dumnezeu în lume, atât cât omul Îl poate primi. Într-o exprimare plastică și deopotrivă duhovnicească, Scriptura este spovedania lui Dumnezeu către om, pentru ca acesta din urmă să-L poată (re)cunoaște pe Părintele Său.

Mai mult decât atât, Scriptura este semnul dragostei prin pecetea jertfei C(c)uvântului – C(c)uvântul s-a frânt și s-a împărțit tuturor spre hrană vie. Din episodul comeseniei Apostolilor Luca și Cleopa la Emaus cu Domnul, înțelegem

lămurit că valoarea deplină a cuvântului se descoperă tocmai în actul euharistic al frângerii și cuminecării, în participarea la jertfa lui Hristos. Aici cuvântul devine „bun de mâncat”, hrană pentru viața de aici, dar, mai ales, pentru cea viitoare: „*Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu orice cuvânt al lui Dumnezeu*” (Luca 4, 4). Scriptura este hrană tare pentru noi, aici, pentru cât ține viața, dar și pentru Împărăție.

Fiind „spovedania” lui Dumnezeu, înseamnă că are un caracter sintetizator, ne spune doar ceea ce ne este necesar. Și, în consecință, lectura ei presupune o asumare personală, de vreme ce însăși spovedania cere acest lucru. Altfel spus, Scriptura este o unică poveste de dragoste dintre Dumnezeu și fiecare om în parte. Este povestea mea. Astfel, este importantă în general, dar și în special, prin caracterul personal pe care îl are.

Cuvântul scripturistic se citește în biserică, dar se citește și acasă. Mi-a rămas în minte peisajul frumos de oarecând, avându-i în centru pe tata sau pe mama, care citeau cu voce tare cuvântul lui Dumnezeu pentru întreaga familie. Într-o atmosferă de evlavie, însoțită de atenție

și de căldura căminului, toți cei ai casei Îl primeau pe Dumnezeu înlăuntrul lor printr-un act de cuminecare într-o atmosferă familială. Se contura o „mică biserică domestică” sau „Biserica în mic”. Dumnezeu le vorbea și devenea unul dintre ei, în familie, și apoi în lume. Rolul Său era unul de neînlocuit – era „Părintele”, prin excelență. Era tata, era mama, însă deasupra lor era „Tatăl cel ceresc”, model de părinție desăvârșită, care însoțea peste tot și ocrotea mereu. Și în felul acesta, primul contact cu El se întâmpla în variantă familială. Omul este greșelnic, însă El este bun și pe toate le face bune.

După acest contact „metodologic” cu „Dumnezeu – Tăticul”, cea de-a doua întâlnire familială cu El s-a întâmplat odată cu lectura Parabolei „Fiului risipitor”. Pentru a creiona în mintea noastră, a copiilor, cum se comportă un tătic bun în cazul unor acțiuni nepotrivite ale copiilor, se făcea mereu apel la această povestire, cu valoare de paradigmă. Atunci înțelegerea era destul de simplistă, grosieră chiar, în cheie ușor moralistă, dar nu lipsită totuși de scop pedagogic. Ceea ce timid se

înțelegea atunci, s-a conturat mai târziu – povestirea „fiului risipitor” reprezintă sinteza Evangheliei. Nu puțini au fost cei care au afirmat că, dacă întreaga Scriptură ar dispărea și ar rămâne doar această parabolă, ne-ar fi suficient să cunoaștem cine este Dumnezeul nostru. Chipul paternității descris aici este cea mai completă formă prin care Dumnezeu își descoperă omului identitatea Sa: „*Dumnezeu dragoste este*” (1 Ioan 4, 8). Este cel mai cuprinzător chip al dragostei, atât cât omul o poate primi și experia. Când zici „părinte”, zici dragoste desăvârșită. Tocmai de aceea, taina mântuirii este descrisă în această povestire sub forma unei relații de paternitate și filiație, ca imagine *„în oglindă, în ghicitură”* (1 Corinteni 13, 12) a realității eshatologice.

Dacă această imagine este fereastră către realitatea viitoare, înseamnă că elementele sale, în plan uman, sunt suficient de puternice în a exprima o realitate imediată, necesară, care stă la baza unei vieți sociale sănătoase. Este vorba de familie, părintele și copiii săi, relațiile care se stabilesc între ei și transformările ce survin în și din aceste relații.

Anul acesta a fost dedicat de către Biserica noastră pastorației părinților și copiilor, cu referire directă la situațiile și provocările pe care le aduce societatea contemporană. De modul de înțelegere a acestei instituții fundamentale și de relațiile care se stabilesc înăuntrul ei depind atât prezentul, cât și viitorul societății noastre. Paternitatea și filiația nu sunt constructe sociale, așa cum se argumentează în dialectica lumii postmoderne, ci reflectă modul de existență al lui Dumnezeu Însuși, prelungit în viața socială. Prin venirea lui Hristos în lume, omul redobândește calitatea de fiu al lui Dumnezeu și frate a lui Hristos, și-L poate numi de acum pe Dumnezeu „Tată".

Tatăl este cel care dă naștere. Tot el este cel care crește și protejează și, la vreme, renaște sau chiar înviază. Calitatea care îl însoțește permanent și îi oferă o astfel de putere este tocmai dragostea pe care o dăruiește total, neschimbător și necondiționat. Dragostea vine deodată cu viața lui, de aceea nu crește și nu se diminuează, exprimându-l în tot ceea ce el este. Începe să iubească chiar înainte de a da viață, la fel se întâmplă atunci când naște,

însă, această părtășie este și mai vizibilă atunci când renaște și înviază.

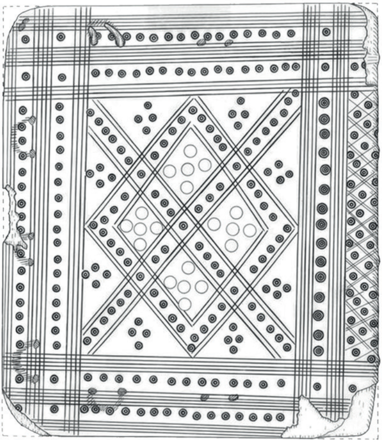
Pentru a argumenta cele afirmate, pe parcursul acestui an, ne vom folosi de această povestire cu valoare de sinteză evanghelică – Parabola „Fiului risipitor”, sau, mai degrabă, a „tatălui mărinimos”. Acest tată bun își dorește învierea ambilor copii, a celui mic, care murise prin starea de dezordine morală, prin singurătatea și izolarea socială pe care le trăia, dar și a celui mare, care se asfixiase prin neînțelegere și frică de a se bucura de viață, de a se bucura de lume. Proclamarea biruinței învierii în cazul fiului cel mic este limpede: „*mort era și a înviat*, *pierdut era și s-a aflat*” (Luca 15, 24). Dar și chemarea la viața adevărată a fiului cel mare este la fel de evidentă: „*Tu totdeauna ești cu mine și toate ale mele ale tale sunt*” (Luca 15, 31), „bucură-te de ele, ca un om viu ce ești sau cum ai putea fi”. Secretul învierii este participarea la dragostea Părintelui.

În aceasta rezidă chemarea parabolei, miezul Evangheliei și vocația omului, în general. ***Trăiești și te bucuri atât cât iubești***.

Se revelează, pe de-o parte, modul de raportare a lui Dumnezeu față de om – *„până la sfârșit i-a iubit*” (Ioan 13,1), iar pe de altă parte se proclamă șansa omului de-a fi primit de Dumnezeu în orice condiții, atâta timp cât se bucură de calitatea de fiu, și-și mai dorește să petreacă în proximitatea și protecția Tatălui. Punctul de început, de referință și de stabilitate a parabolei este imaginea tatălui, dar și finalul deschis se descrie în aceiași termeni – „copiii” sunt chemați să participe la dragostea părintească a lui Dumnezeu și, la vreme, să devină ei înșiși părinți, iubind asemenea Lui.

Pornind de la această parabolă, mă voi opri la una sau alta din calitățile tatălui în relația cu fiii săi, încercând, prin aceasta, să ilustrez șansa noastră de a fi copiii unui astfel de Dumnezeu și împreună să deschidem drumul către o poveste personală de întoarcere acasă, de revenire în sine. Acest drum invers rămâne posibil fie și după deznădăjduite rătăciri sau chiar după o ședere fără bucurie în casă. Aceasta este vestea cea bună, anticamera mormântului de unde vine învierea cu bucuria

ei – *„că din moarte la viață și de pe pământ la cer, Hristos Dumnezeu ne-a trecut pe noi”* (Canonul Învierii). ***Hristos a înviat, bucuria mea! Hristos a înviat, bucuria noastră!***

„Tatăl milostiv,
„risipitor” în dragostea lui
față de cei doi copii,
devine „icoana umană”
a lui Dumnezeu ca părinte.”

PATERNITATEA,
CHIPUL CEL MAI SPECIFIC
AL LUI DUMNEZEU

Dumnezeu are multe numiri în Sfânta Scriptură, iar omul, în decursul timpului, a manifestat o permanentă dorință de a-L numi pe Dumnezeu cât mai cuprinzător, pe măsura apropierii de El. Numirile Lui înseamnă reflectarea în cuvinte a uneia sau alteia dintre lucrările sau intervențiile Sale în lume. Dumnezeu „*este Cel ce este*” (Ieșire 3, 14), El este „*Cel ce face*” (Facere 1,1) și „*Cel ce lucrează*” (Ioan 5, 17). Lucrarea este modul prin care ne spune sau ne lasă să înțelegem câte ceva despre El. Însă numirile generate sau care însoțesc lucrarea Lui își păstrează un caracter parțial, provizoriu, temporar, chiar dacă exprimă adevărul. Toate numirile la un loc ne conduc la posibilitatea de a realiza o icoană cât mai fidelă a lui Dumnezeu, o imagine cât mai aproape de Cine este El.

Dintre toate aceste numiri-icoane pe care le primește Dumnezeu cea mai sugestivă, cea mai cuprinzătoare, cea care le întrece pe celealte și chiar le detronează, prin esențializare, este cea de „părinte”. În Hristos, Îl înțelegem și-L vedem pe Dumnezeu ca „părinte”. De la Hristos încoace, omul vorbește cu Dumnezeu ca un

copil cu părintele Său: „*Voi aşa să vă rugaţi: Tatăl nostru, Care eşti în ceruri*” (Matei 6, 9), și își dorește să se asemene Lui, aidoma unui copil părintelui Său: „*Fiți milostivi, precum și Tatăl vostru este milostiv*” (Luca 6, 36). Până la urmă, chiar și identitatea lui este dată tocmai de această raportare pe care o are cu și în fața lui Dumnezeu – să fie copil al unui Dumnezeu-Tată, iar comportamentul său social este generat în consecință.

În povestirea „Fiului risipitor”, la care ne referim în acest periplu, Hristos este cel care ne dezvăluie „chipul cel mai specific al lui Dumnezeu”, atât cât omul poate să participe la această taină, prin icoana tatălui. Tatăl este viața, originea vieții, și a întregii existențe. Tot tatăl este cel care crește, educă și poartă de grijă. Și tot el este cel care mântuiește. Sânul său este mereu punctul de referință, locul de odihnă, dar și semnul izbăvirii finale.

O observație se impune în acest moment. Realitatea cuprinsă în parabolă își păstrează caracterul limitat – vedem Împărăția viitoare în ghicitură. Chipul tatălui celor doi copii este o reflecție a Părintelui ceresc, dar totuși în cadrele

umane, așadar parțială. Nu se poate interpreta în sens desăvârșit. Tatăl din parabolă „se străduiește” să-L reveleze pe Dumnezeu în fața omului, dar pe măsura lui și potrivit înțelegerii sale mărginite. De aceea, încă de la început Hristos face o delimitare între Dumnezeu și tatăl din Evanghelie. Tatăl este „icoana”, reprezentantul Cerului în lume, sau fereastra prin care omul privește realitatea Împărăției, însă nu identic cu singurul Părinte adevărat. Acest lucru îl înțelegem limpede din două versete: se spune la începutul povestirii că „***un om*** *avea doi fii*” (Luca 15, 11), iar, la revenirea acasă a copilului cel mic, i se adresează: „*Tată, am greșit la* ***cer și înaintea ta***” (Luca 15, 21). Este, pe de-o parte Cerul, iar pe de altă parte, reprezentantul Cerului, tatăl milostiv.

Tatăl milostiv, „risipitor” în dragostea lui față de cei doi copii, devine „icoana umană” a lui Dumnezeu ca părinte. Este de la sine înțeles rolul său în nașterea copiilor – aici își începe istoria personală ca părinte. Apoi se revelează în continuare sub chipul aceleiași lucrări prin bucuria creșterii copiilor în casa lui până în momentul maturității tinereții,

când, pentru cei doi, era momentul ca ei înșiși să își construiască propriul drum, în legătură ființială cu „punctul 0”, toposul de referință în devenirea lor, casa părintească. Dar se dovedește ca părinte, mai ales, prin încrederea și răbdarea lui față de cei doi, cu itinerariile lor specifice, deloc confortabile pentru bătrânețile sale, dar și prin credința în mântuirea lor, până la sfârșit. Nu numai punctul culminant este deschis, ci și finalul, deznodământul, ilustrând fericit lucrarea dragostei: *„dragostea toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă, dragostea nu cade niciodată*” (1 Corinteni 13, 7-8). În forma părinției duhovnicești, dragostea se încăpățânează să se încreadă în om, pentru că dintru început ea riscă, dând naștere, apoi riscă acceptând posibilitatea refuzului propriului copil, și riscă asumând răbdarea, chiar și atunci când nu se mai zărește nici un semn de revenire. Dumnezeu ca părinte a avut credință în om din clipa când l-a adus la existență, i-a respectat voința atunci când acesta a ales altceva decât voia Lui, și a sperat în el pe tot parcursul existenței sale: *„până la sfârșit i-a iubit*” (Ioan 13, 1).

Dragostea Părintelui, și de aici dragostea tatălui din Evanghelie, se arată totală, neschimbătoare, necondiționată și până la sfârșit. Părinția se manifestă ca autoritate a dragostei, care presupune respectarea libertății, compătimirea, dar și încrederea întru așteptarea nădejdii. Nu se tulbură atunci când fiul cel mic își „cere drepturile", averea „care i se cuvine", nu cere explicații și nu încearcă să-i oprească plecarea. Dar nu se supără nici atunci când fiul cel mare se dovedește neînțelegător, imatur și rece, neatins de dragostea părintească. Faptul de a-i fi născut nu îl înțelege ca obligație pentru fiii săi de a-l iubi. Exista o singură „datorie" pentru el ca tată, să iubească, chiar și fără să primească în schimb. Aici își dovedește calitatea sa de părinte. Un fiu „își poate permite" să nu înțeleagă, să nu intuiască realități, să piardă prilejuri, pentru că este copil, însă un tată nu. A se comporta în așa manieră ar fi însemnat pentru el a cădea din demnitatea de părinte. Un părinte știe *„să își piardă sufletul*" (Marcu 8, 35) pentru copilul său. De aceea, pe parcursul vieții lui, el trăiește de multe ori moartea. Pentru el viața înseamnă o succesiune de morți,

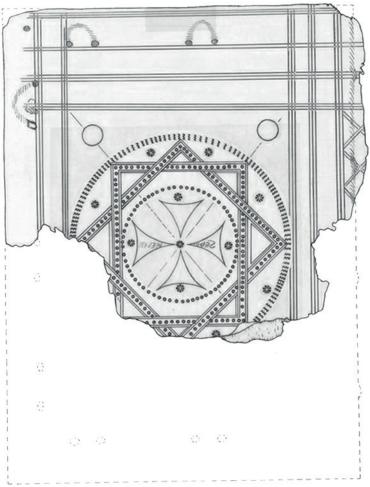
din dragoste, care, paradoxal, îi oferă viață din belșug. Tocmai de aceea e greu să fii părinte, pentru că e grea suferința, pentru că pare de nesuportat durerea, sau de neacceptat refuzul și nerecunoștința.

Părintele își are mâinile întinse pe cruce îmbrățișând. Hristos Însuși este icoana dragostei părintești care cuprinde lumea, descoperindu-L pe nume: „***Dumnezeu este dragoste, Dumnezeu este milostivire***”. Dragostea părintească se măsoară prin răstignire. Înțelegem din Evanghelie că cineva este tată nu doar pentru că naște – este numit „om” la început, nici pentru averea pe care o împarte copiilor (aviz celor care cred că sunt părinți buni oferind doar case, mașini sau alte bunuri materiale copiilor lor), ci pentru capacitatea de a iubi neschimbat, necondiționat și până la sfârșit pe copiii lor. Un tată iubește cu bucurie, când copiii își trăiesc fericirea, dar, mai ales, iubește cu cruce, atunci când ei suferă. Dar nu încetează să iubească. Încercând să identificăm cele mai importante calități ale tatălui evanghelic, le-aș sintetiza în șapte: ***dragoste răstignită***, cu care își însoțește copiii pe tot parcursul existenței sale, ***încredere***

constantă, în ciuda unor evidențe triste, aparent definitive, ***discreție caldă***, împotriva oricăror atitudini intruzive, ostensibil legitime, vizavi de neașezarea și exuberanțele copiilor lui, ***răbdare*** în așteptarea maturizării lor, ***duioșie*** în atitudinea caldă față de ei, evitând orice judecată exprimată sau gândită, ***smerenie*** în „ieșirile" întru întâmpinarea lor, și ***bucurie permanentă***, disponibilă și gratuit împărtășită cu cei dimprejurul lui. Toate aceste calități spun câte ceva despre tatăl evanghelic, dar și despre prototipul pe care îl reprezintă.

Acest prim element al povestirii reprezintă cheia înțelesului ei până la capăt și sensul finalului acțiunii. Este evident caracterul deschis al epilogului – se organizează un ospăț al bucuriei la care sunt chemați toți cei care au învățat să iubească asemenea părintelui milostiv. Era vremea ca ambii fii să poată să înțeleagă iubirea tatălui lor și s-o dovedească printr-o experiență și atitudine similară. Orice părinte își dorește ca, la un moment dat, copiii săi să devină la rându-le părinți. Acesta este semnul maturizării, dar și deznodământul parabolei. Socotesc că intrarea în bucuria ospățului

eshatologic presupune dobândirea calității de părinte. Nu există dragoste mai mare în această lume ca cea a unui părinte pentru copiii săi. Aici este începutul, dar și sfârșitul, ca intrare într-un nou început, sub semnul Împărăției – ***suntem chemați să devenim părinți, iubind cu bucurie, dar, mai ales, cu cruce***.

„Tatăl este părinte tocmai pentru
că știe, poate, și (se) dăruiește
necontenit, nemăsurat, neschimbat,
egal și total, copiilor săi.”

VIAȚA
CA DAR ȘI
DĂRUIRE

Dacă Dumnezeu se descoperă cel mai adânc și esențial sub chipul părintelui care iubește îmbrățișând, necondiționat și neschimbat, acest lucru Îl revelează drept Cel care dăruiește și Se dăruiește permanent. Modul Său de ființare este tocmai dăruirea, mai întâi de Sine și apoi în/ din cele ale Sale. Darul este conținutul vieții, iar dăruirea este forma, dar și sursa continuității vieții. Dumnezeu Treime, „structura supremei iubiri”, reflectă tocmai această dăruire continuă – Tatăl se dăruiește născându-L pe Fiul și purcezându-L pe Duhul, Fiul se dăruiește descoperindu-L pe Tatăl și trimițându-L pe Duhul în lume, iar Duhul se dăruiește mărturisindu-L pe Tatăl și confirmându-L pe Fiul, în unitate de dragoste și comuniune perfectă.

Tatăl „risipitor” din parabolă ne dezvăluie câte ceva despre modul de ființare a lui Dumnezeu, atât cât îi este accesibil omului, ca dar și dăruire. Darul exprimă ființa (viața) tatălui evanghelic pe care o împărtășește cu nemăsurată generozitate copiilor săi, iar dăruirea este modul în care se realizează această părtășie. Darul este incomplet fără de dăruire,

la fel cum incompletă este teologia ființei fără de energii (lucrare). Dăruirea este însușirea esențială care îl revelează pe om, ca de altfel, pe Dumnezeu ca persoană (persoane), însemnând comunicare, părtășie, relație, mișcare și, până la urmă, viață.

Tatăl este părinte tocmai pentru că știe, poate, și (se) dăruiește necontenit, nemăsurat, neschimbat, egal și total, copiilor săi. Face acest lucru chiar și înainte de a naște. Și continuă născându-și copiii și renăscându-i mereu. Prin această necontenită naștere el este, rămâne și devine tot mai părinte. În clipa în care ar renunța să (se) mai dăruiască, ar înceta să mai fie părinte. De aceea, parabola în discuție ni-l prezintă pe tatăl evanghelic drept un personaj care naște permanent, este dispus să (re) nască în orice clipă și pentru care „ocupația" permanentă este tocmai dorința de a naște, chemând la viață, dăruind viață și sporindu-o din belșug. Întreaga povestire îl are în centru pe acest personaj referențial, de unde vine „tot binele și toată darea cea bună", după chipul „*Părintelui luminilor*" (Iacov 1, 17), pe tatăl celor doi copii.

Această dăruire, această „ofertă de viață” pentru copiii săi, începe dinainte de a-i naște. El este mai întâi disponibil și bucuros de a împărtăși și apoi se arată viața transmisă către și întrupată în copiii săi. Aceștia nu sunt „un accident”, ci o făptuire a dragostei, „la plinirea vremii”, după ce părintele este pregătit să dăruiască. Darul devine personal în viața copiilor prin dăruire. Aici părintele se dăruiește și dăruiește, oferă viața, oferindu-se pe sine. Și niciodată nu se va mai lua înapoi. Darul odată oferit nu se mai cere înapoi, de aici și libertatea și pacea pe care le dovedește tatăl evanghelic. Dragostea acoperă toate, riscă, nu se teme, lucrează, se face tuturor toate, are răbdare, crede, speră și rezistă. Ea este singura mai puternică chiar și decât moartea.

Dar și pe parcursul vieții, necontenit acesta (se) dăruiește fără să ezite, fără să negocieze, fără să regrete și fără să renunțe. Înțelegem acest lucru din atitudinea pe care o are în fața pretenției nelegitime a fiului cel mic de a-i oferi partea ce „i se cuvine” din avuție. Nu reacționează, nu cere explicații, nu acuză și nu judecă, pentru că el este deja „obișnuit” să

ofere și să se dăruiască. Iubind, face ceea ce i se cere. Termenii grecești utilizați în acest dialog ne ajută în argumentarea de până acum. Este aici singurul loc din Evanghelie unde autorul folosește vocabula teologico-filosofică „*ousia/ substantia*” (Luca 15, 12-13), utilizată în dogmatică pentru a desemna „ființa”. Deși textul propriu-zis ne îndreaptă către cea de-a doua semnificație a termenului – *bunuri disponibile, disponibilități prezente*[1], totuși felul în care se întâmplă această transmitere ne conduce la modul de existență al dăruitorului însuși. El este cel care dăruiește aceste bunuri și odată cu ele se dăruiește, acestea fiind ale lui și totodată purtând pecetea lui. Dăruiește „*to epivallon meros tes ousias*” – partea de avere ce i (mi) se cuvine, dar și ousia/ ființa sa proprie, așa cum a făcut-o născând și, de-atunci încolo, neîntrerupt. Darul vieții se împărtășește prin dăruire de sine și deodată cu aceasta și a celor disponibile și necesare, dar și la dispoziție. Acest ultim aspect face din „partea de avere”

[1] Jean-Luc Marion, „Filosofia unei parabole: fiii și tatăl sau destinul ființei între avere și dar”, în *Cartea fiului risipitor,* Deisis, Sibiu, 2015, p. 162

un bun comun (o *ousie* comună), care aparține deopotrivă celor doi, tatălui și copilului. Tatăl știe să ofere averea doar ca dar, pentru că darul este forma proprie de manifestare a dragostei. Dar respectă criteriile impuse de fiul său. Acesta o dorește numai pentru sine, ca posesiune. De altfel, fiul cel mic se și bucura de averea tatălui chiar și înainte de a o primi, ca fiu de părinte ce era. Acum fiul cel mic se transformă în moștenitor al unui tată de care se dezice în momentul primirii avuției, pentru ca nu cumva să o simtă ca pe o favoare, poate chiar ca pe o obligație sau ca pe o datorie. Se dorea liber de orice constrângere, râvnea „partea sa de avere" în afara darului, în afara oricărei legături, fie ea și de sânge. Își dorea avuția și chiar ființa lui (cele două accepțiuni ale termenului „*ousia*") fără de tatăl său, neînțelegând că ființarea lui depindea de tatăl său. El este „rezultatul" dăruirii de sine a tatălui și, de aici, însăși calitatea de fiu îi era determinată de relația de dragoste cu acesta. Nu poți să fii fiu fără să ai un tată. Poți încerca, dar acest lucru înseamnă să-ți risipești viața. Poți risipi din dragoste, dar poți risipi și împrăștiind, fără vreo noimă sau direcție. Risipirea fundamentală se întâmpla prin

transformarea bunurilor din dar în posesiune. Fiul cel mic nu putea acum să înțeleagă forma și puterea dragostei părintelui său. Pentru un neinițiat, dragostea părintească poate să se arate ca o povară.

De toate acestea simțea nevoia să se elibereze, îndreptându-se către o țară îndepărtată, un spațiu necunoscut, nedeterminat, ambiguu, neîmpiedicat și nestânjenit să (se) risipească. I s-a urât de a mai fi fiu în casa tatălui său și s-a orientat către o identitate nouă, în afara filialității lui. Bunurile primite, transformate în bani lichizi, i-au devenit posesiune. Darul patern a căpătat conotații economice și s-a supus efemerului, riscurilor și pierderii.

Deodată cu pierderea bunurilor se întâmplă și risipirea de sine, prin abandonul referinței originare – tatăl și casa părintească. Cei doi aveau o înțelegere diferită asupra vieții și a beneficiilor care o însoțesc. Însă, nici fiul cel mare nu era departe de aceeași înțelegere. Nici în cazul său darul nu făcea parte din viziunea sa asupra vieții, ci se bucura de bunuri ca și o concesiune, în așteptarea unei posesiuni

depline[2]. Îi reproșează tatălui: *„De atâția ani îți slujesc și niciodată n-am călcat porunca ta. Și mie niciodată nu mi-ai dat un ied ca să mă veselesc cu prietenii mei”*. Iar tatăl îi răspunde: *„Fiule, tu totdeauna ești cu mine și toate ale mele ale tale sunt”* (Luca 15, 29;31). De fapt, în cazul amândurora, averea părintelui lor le era la îndemână dintotdeauna, puteau să se bucure de ea și să o lucreze ca și când era a lor. Le era dăruită deja, în paradigma dar – dăruitor, dar – primitor, de-a lungul unui circuit permanent și dinamic, care îi așeza într-o relație de părinție și filiație. Dar ei și-o doreau să fie numai a lor fără să îl mai implice pe bătrânul lor tată. Averea fără să fie privită/ primită sub forma darului devine un idol, care îi face pe copii una cu ea, și-i risipește în cele ale lumii. În schimb, asimilată pe linia relației dar-dăruitor-primitor, devine topos al reîntoarcerii permanente în casa părintelui și mijloc prin care sunt asumați și reintegrați în părinția originară, de data aceasta în varianta finală a bucuriei eshatologice.

Toți suntem chemați să ne bucurăm acum că cel mort, cel fără părinte, are șansa învierii,

---

[2] Jean-Luc Marion, „Filosofia unei parabole”, p. 167.

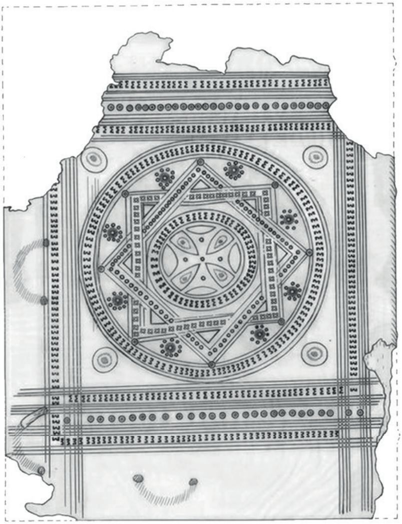
iar cel pierdut, fără casă părintească, este aflat. Și fiul cel mic, dar și cel mare, aveau nevoie de această reintegrare în relația cu părintele lor și de reprimire în casă. Poți să te simți străin departe de casă, dar poți să te simți așijderea stând în casă. Totul depinde de intensitatea participării. Finalul parabolei este deschis.

Paradigma dar-dăruire revelează și anticipă experiența eshatologică – ceea ce este al meu este și al tău, în vreme ce ceea ce este doar al meu piere. În această înțelegere nimic nu se pierde, nimic nu se micșorează, nimic nu se risipește, ci totul intră într-un circuit care exprimă viața ca dragoste, ca dar, ca părtășie. Darul oferit cu mărinimie, care culminează cu dăruirea de sine, ne deschide, ne eliberează de frici și ne obișnuiește cu bucuria raiului. În schimb, darul nedăruit ne însingurează, ne închide, ne înfricoșează și ne obișnuiește cu tristețea iadului.

Suntem invitați să intrăm în această „logică a Cerului", a darului și dăruirii, singura șansă de a înțelege viața, dar și de a pătrunde moartea. Logica dăruirii ne așează în cele dintru început, ne descoperă întru cele ce am fost făcuți, și ne

deschide întru cele ce vom fi: *„Eu m-am născut să dărui, să mă dărui/ Oricând și-orișicui.../ Să mă clădesc arzând, să mă izbesc și să mă nărui.../ S-aduc în casă-mi zarea, să-nalț pământu-n cer,/ Să dau, și niciodată-napoi să nu mai cer.../ Căci m-am născut să dărui, să mă dărui/ Oricând și-orișicui;/ Să-mi fac o sfântă lege din risipă,/ Să mă clădesc cântând, cu fiecare clipă,/ Cu fiecare clipă să mă nărui..."*[3]

[3] Aron Cotruș, *Mă știu* (https://www.poezie.ro/index.php/poetry/1835070/index.html, 4 iunie 2020).

„Părintele nostru și casa părintească, odată devenite acasă, ne oferă șansa descoperirii noastre ca persoane, locuind una într-alta, după modelul lui Dumnezeu – *Eu și Tatăl una suntem* (Ioan 10, 30)."

ÎN CASĂ
ȘI
ACASĂ

Fragmentul evanghelic dedicat Parabolei Fiului risipitor începe cu imaginea unui om care are doi fii. Acest cadru inițial generează întreaga desfășurare a povestirii, descrisă într-un limbaj specific, care se reia într-o succesiune de momente, toate puse în slujba unei concluzii deschise de importanță vitală. Pornind de la nivelul unei exprimări simple, de la cea mai elementară evidență, cel care are copii se numește părinte. Și această calitate pe care o dobândește se verifică, crește în intensitate, dar îi și generează o personalitate în consecință.

Avem un părinte, și, de aici, avem o casă și un posibil „acasă”, un cămin familial, un loc al creșterii și al devenirii copiilor și al părinților deopotrivă. Raportul dintre „casă” și „acasă” revelează și dovedește dinamismul vieții. Este drumul de la un dat la acțiune, de la chip la asemănare, de la dar la lucrare. Calitatea unui părinte se verifică având în vedere această mișcare permanentă – cineva este părinte nu doar născând, ci, mai ales, născând și renăscând mereu. Ca să fii părinte e nevoie să o dovedești permanent. Nu poate nimeni pretinde dragostea copiilor săi doar în virtutea faptului că i-a

născut. Acest dinamism transformă, de fapt, „casa” în „acasă”.

Parabola pornește, așadar, de la casa părintească. Autorul biblic nu ne oferă nici o informație cu referire la acest topos referențial. Însă avem posibilitatea de a pune întrebări, pornind de la dorința fiului cel mic de a-și părăsi părintele și căminul familial. Voi aduce aceste întrebări în contemporaneitate, pentru a oferi povestirii un caracter practic, imediat. Dorința de plecare ar putea fi generată de cel puțin două realități, ambele valide. Pe de-o parte, nu în puține situații, casa părintească nu este și „un acasă”. Te trezești într-o realitate pe care nu tu ai ales-o, într-o istorie care ți se propune pornind de la un moment dat și destul de mult din traiectoria ta ți-e determinată, poate nefast, de acest topos și timp originar. În această situație, fie accepți și te „faci complice sorții”, trăind cu tristețe, resemnare și, eventual, deznădejde, fiecare moment al vieții, fie „o iei la sănătoasa”, în căutarea izbăvirii, mișcat de speranța că există chiar și pentru tine șansa unei altfel de vieți. Avem de-a face aici cu un curaj salutar, necesar și eliberator, care trebuie

descoperit la vreme. Atmosfera, uneori toxică, din casa părintească nu ar trebui să ne conducă la o obișnuință cu o astfel de viață, trăită la limita de jos a supraviețuirii. Nici unui copil nu i se cere să accepte să facă parte dintr-un astfel de proces, acceptând la nesfârșit un tratament neadecvat și nefiresc din partea propriilor săi părinți. Este pe de-a-ntregul justificat un gest de bărbăție, săvârșit la vreme, de eliberare din chingile unui fals cămin familial și o casă părintească pe care nu are de ce să și-o dorească.

Pe de altă parte, o altă posibilă explicație pentru dorința sa de a părăsi casa părintească, realistă și ușor acceptabilă, poate să fie asociată unei cutume sociale, care prevede, ca parte din procesul de maturizare, o experiență, de la o anumită vârstă, în afara familiei. Sau nu doar ca expresie a unei convenții sociale, ci făcând parte din procesul firesc al vieții, în general. Pentru ca să te simți înăuntru e nevoie să stai, măcar și pentru o vreme, afară. Acest principiu este exprimat în tradiția ascetică drept o cale de cunoaștere prin intermediul contrariilor. Și îl exprimă pe om în starea lui de după cădere. E dificil să simți binele fără să

ai experiența greului, să te bucuri fără să simți tristețea și durerea, să simți puterea dragostei fără să trăiești singurătatea, și altele asemenea. În această logică, pentru a se simți înăuntru, feciorul cel mic avea nevoie de experiența vieții în afară, cu ambivalența pe care o presupune – voluptatea plăcerii, bucuriile zilei, tovărășiile de conjunctură, exuberanța trăirii, dar și durerile patimilor, tristețea dezamăgirilor, părăsirea, însingurarea și chiar deznădejdea. Toate acestea puteau să contribuie la o mai bună plasare a lui în viața reală.

La cele două poziții mai poate fi adăugată o a treia explicație – plecarea feciorului cel mic este determinată de un dor nebun de ducă. Diferența dintre această ultimă posibilitate și cea precedentă este lipsa în acest caz a oricărui țel sau a unui plan conștient. Uneori, cuiva i se poate face urât de prea mult bine în casa părinților săi, încât acest „bine fără măsură”, oferit sau poate chiar impus, să-i devină sursă de revoltă și motiv de plecare „cât vezi cu ochii”. Pe un astfel de tânăr nu îl interesează nici ce rămâne în urmă, nici ce va afla în viitor. Ceea ce simte acum ca foarte important este

să plece, oriunde și în orice condiții, fără să se uite înapoi, fără remușcări, fără nici un gând. Dacă se poate chiar și cu o brumă de avere, care să-i ofere siguranța unei zile de mâine pentru viitorul foarte apropiat.

Oricare dintre cele trei variante am accepta, toate par să aibă legătură cu casa părintească și, mai ales, cu percepția pe care feciorul cel mic o are asupra ei. Neavând nici o informație cu privire la atmosfera din casă, întreaga vină pare să fie așezată pe umerii copilului. La baza unei astfel de decizii se poate intui o anumită părere, înțelegere sau raportare la casa părintelui său și la timpul petrecut acolo. Casa părintească nu însemna și acasă. Se simțea străin în sânul familiei sale. Această stare exprimă o tristă realitate prezentă în foarte multe familii. Copiii se simt străini în casa părinților lor și așteaptă cu nerăbdare momentul în care să se elibereze din această stare apăsătoare. Pe parcursul adolescenței, mai ales, dau semne că nu se simt acasă în căminul familial, iar, la un moment dat, pur și simplu pleacă, fără să se uite în urmă. Părăsirea familiei se face în orice condiții și se interpretează ca un act necesar și curajos.

Numai că, pornind cu această „moștenire”, feciorul rebel își poate perpetua aceeași stare și în afara casei părintești. Obișnuit cu înstrăinarea nu face altceva decât, aproape instinctiv și, bineînțeles, inconștient, să o caute mereu și să o proiecteze în situațiile pe care le va întâlni. Se străduiește să își vindece durerea în dezmierdări voluptoase, în prietenii costisitoare, în împrăștieri risipitoare, sau în alte experiențe extreme. Doar că golul dinăuntru nu dispare, ba, mai mult, se află într-o continuă creștere. Străin înăuntru, dar străin și în afară.

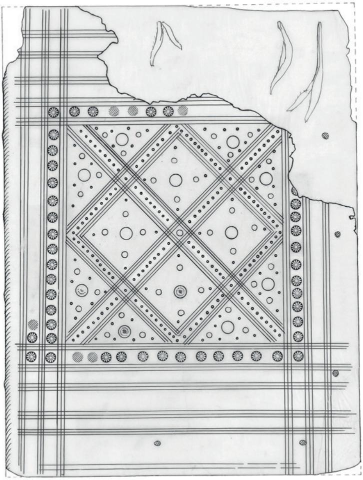
În tot acest itinerariu vine, însă, un moment, ce-i drept generat de frică și deznădejde („*Sculându-mă, mă voi duce la tatăl meu şi-i voi spune: Tată, am greşit la cer şi înaintea ta*”, Luca 15, 18), în care își aduce aminte, chiar și vag, că a existat o casă părintească și un tată, care stă la temelia unei realități originare și de referință chiar și pentru el. Singurul lucru care îi mai dă stabilitate este acest gând. Este important să pleci, să cunoști, să te așezi în inima lumii și să-i simți pulsul, însă fără să uiți, nici măcar pentru o clipă, punctul de referință, tata și casa părintească, care îți dau

o identitate, un nume și, în cele din urmă, o siguranță necesară. Ca să existăm, toți avem nevoie de un părinte, pe tot parcursul vieții, de care să ne bucurăm și pe care, dacă e cazul, să-l iertăm. Iar casa părintească rămâne punctul de referință, cu sincopele ei cu tot, dar și momentul final în devenirea noastră. Acest topos ne dezvăluie taina împreună-locuirii, ca proiect și posibilă realitate în această viață, dar deplin realizabilă în cea viitoare. Părintele nostru și casa părintească, odată devenite acasă, ne oferă șansa descoperirii noastre ca persoane, locuind una într-alta, după modelul lui Dumnezeu – „*Eu și Tatăl una suntem*" (Ioan 10, 30), prin locuirea Lui Însuși în noi – „*Dacă Mă iubește cineva, va păzi cuvântul Meu, și Tatăl Meu îl va iubi, și vom veni la el și vom face locaș la el*" (Ioan 14, 23).

Dar și fiul cel mare rămâne în aceeași înțelegere. El nu părăsește casa părintească și îi este fidel tatălui său, însă nu se simte acasă. Este nemulțumit cu itinerariul lui și, pe deasupra, invidios pe curajul fratelui său de a se înfrupta, fie și pătimaș, din viață. La fel ca și acesta din urmă, și el s-a simțit străin în casa

părintelui său, însă n-a avut curajul să plece, ci a suferit în tăcere, fără să reproșeze, dar arzând pe dinăuntru. A fi cuminte, ascultător și supus nu presupune de la sine și maturizare. „Cumințenia” poate să însemne sau să ascundă multe. Poate chiar să aducă cu sine împietrire și irosire într-o înțelegere strâmbă asupra vieții însăși, pe o perioadă mai scurtă sau mai lungă de timp. Fiul cel mare dovedește faptul că poți să te simți străin și înăuntru, la fel de bine cum poți să te simți străin în afară.

Dorul după „acasă” se intuiește în cazul amândurora. Și deznodământul ar putea fi fericit pentru amândoi, de vreme ce finalul povestirii este deschis. Tatăl iese în întâmpinarea feciorului cel mic, dar face același lucru și cu feciorul cel mare. Atâta timp cât avem un tată și o casă părintească cu porțile deschise, înseamnă că mai sunt șanse să fim reprimiți înăuntru sau să ne simțim nu doar în casă, ci și acasă...

„Tatăl nu se poate bucura deplin
decât avându-i pe amândoi aproape,
în casa lui, fiecare din ei înviați
în felul lor, din păcat sau,
paradoxal, din virtute."

AUTORITATEA TATĂLUI ȘI LIBERTATEA FIILOR

Autoritatea și libertatea mereu s-au aflat în relații destul de dificile, dacă nu chiar în opoziție clară. Argumentări filosofice, sociologice sau de natură psiho-pedagogică au încercat să rezolve raportul dintre cele două, respectându-le locul și importanța specifică în relațiile sociale. Și aici Teologia poate juca un rol fundamental, iar lectura pe care o face acestui raport poate să aducă un plus esențial în înțelegerea lui.

Paternitatea prin reprezentantul ei, tatăl, pare să ofere cadrul cel mai firesc unde cele două pot să coabiteze. Părintele este, prin excelență, autoritatea și izvorul autorității, dar este și spațiul de manifestare al libertății. Și acest lucru se întâmplă prin dragostea care învăluie, generează și activează lucrarea lui specifică. Autoritatea, în cadrul acesta, devine deschidere, bucurie, dăruire, dorință de părtășie. Iar dacă este dăruire și părtășie, înseamnă că lipsește obligația în raportul dintre două realități de intensități și rang diferit. Părintele, chiar dacă are întâietate de timp și de poziție, dăruindu-se și născând, îl privește pe cel care se naște drept un partener „cu toate drepturile”, într-o relație de dragoste ce implică micșorarea

lui pe modelul „*ca Acesta să crească, iar eu să mă micșorez*” (Ioan 3, 30).

Din nou, paradigmă pentru această realitate ne este parabola „Părintelui risipitor” cu cei doi fii. Dacă este să reluăm istorisirea și să o citim în cheia ideii evidențiate mai sus, am putea cu ușurință să identificăm „dreptul” la autoritate al părintelui. El este cel care hotărăște la un moment dat să dea naștere copiilor, el este originea vieții lor, pe care o transformă în dar. Și de aici, orice rațiune simplă ar evidenția „dreptul” părintelui și la ascultare și la dragoste din partea copiilor lui, tocmai pentru darul vieții pe care aceștia îl primesc de la el și prin el. Însă părintele evanghelic nu reclamă de la sine ca obligație acest lucru, bine știind că această calitate o are prin nașterea de prunci, dar și că aceasta stă într-un permanent proces de autogenerare. Paternitatea nu este dată, pur și simplu, de un eveniment (al nașterii), care aduce cu sine obligații, ci este un proces continuu, dinamic, supus transformării, pozitive sau negative, în sensul că trebuie neîntrerupt câștigată. Cineva poate chiar să-și piardă această calitate printr-un comportament inconsecvent cu lucrarea specifică.

Tatăl iubește înainte să nască, de aici și garanția unei astfel de lucrări. Acest aspect asigură manifestarea autorității în spiritul cel mai firesc al libertății. Pe parcursul acestei povestiri există un moment implicit și două explicite unde autoritatea părintească într-un mod evident creează spațiul necesar manifestării libertății fiilor. Cel implicit se referă la decizia părintelui de a da naștere. Dragostea care-l poartă îi dă puterea de a (se) dărui fără teamă, fără așteptări, și chiar riscând să trăiască suferința, durerea sau chiar refuzul, lucru care se va și întâmpla. Atunci când un părinte își dorește un copil le are în vedere pe toate acestea și multe altele în plus. Dar nici una din ele nu îl vor opri să aducă la viață. Și acest lucru se întâmplă datorită dragostei care-l conduce la o viață în libertate, față de sine, neașteptând nimic de la alții, dar și față de ceilalți, doar oferind și trăind bucuria dăruirii de care aceștia se pot împărtăși. Pentru cineva care nu simte puterea dragostei pare nesigură „o astfel de investiție", care aduce cu sine riscuri, culminând cu o posibilă sau, privind în istoria omului, chiar previzibilă renegare. Însă, pentru cineva care

iubește, împărtășirea vieții aduce cu sine o bucurie inepuizabilă intrinsecă, ce cuprinde în ea însăși „răsplata” suficientă pentru o astfel de investiție.

Din chiar momentul nașterii, fiii părintelui simt viața ca pe un dar pe care îl primesc fără obligații. Singurul lucru necesar, de bun simț, ar fi să recunoască sursa vieții, de altfel și condiție a ființării lor pe mai departe. Dar părintele nu le impune nici măcar acest lucru. De aici se poate înțelege și reacția tatălui la solicitarea fiului cel mic de a-i da *„partea care i se cuvine*” (ousia). Nu se supără, nu reacționează agresiv, deși avea tot dreptul să o facă, și nu își schimbă atitudinea. Rămâne consecvent cu sine însuși, cu calitatea de părinte, cu modul său de ființare. A fi tată presupune a iubi necondiționat, neschimbat, egal și fără măsură. Tatăl iubește cu bucurie, dar, mai ales, „cu cruce”. Intuind suferințele care îl așteaptă pe fiul său cel mic, iubește și suferă deopotrivă, dar nu-l lipsește de libertatea de a alege. Pentru că tocmai în aceasta rezidă puterea dragostei și manifestarea ei. Copilul poate să îi ceară părintelui „partea lui”, meritată sau nemeritată, și o și primește,

chiar dacă acest lucru presupune, în cazul acesta, ceva nelegiuit. Copilul își renegă tatăl, de unde vine toată darea cea bună și viața însăși, însă tatăl niciodată nu își leapădă fiul. Suferă împreună cu el, în tăcere și în așteptare, însă nu îl părăsește, lucru vădit în întâlnirea pe care o are, după o vreme, ieșind în întâmpinarea lui. În toată această perioadă tatăl se validează și mai tare în această lucrare, ca unul care suferă deodată și deopotrivă cu copilul/ copiii săi și nu are tihnă până nu-i vede pe amândoi (pe toți) în casă și acasă, însă fără să-i forțeze în vreun fel.

Întâlnirea cu fiii săi în partea a doua a parabolei ne revelează cel de-al doilea moment explicit unde dragostea părintelui se întâlnește cu libertatea copiilor lui. Este vorba de manifestarea autorității dragostei ca sursă a libertății sale de a-i (re)primi. „Încă departe fiind de el”, tatăl îl vede și „iese” în întâmpinarea lui. Nu se simte rănit în onoarea lui, nu are nevoie de gesturi de umilință din partea copilului mic și nu îi este greu să ierte. El doar iubește, întru răbdare și cu așteptare. Este „liber” față de afectele și trăirile păcătoase ale omului, revelându-se în icoana omului firesc,

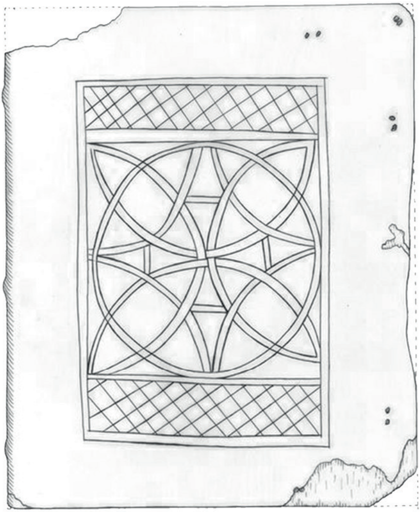
după chipul lui Dumnezeu Însuși. Întâlnirea cu fiul său este intensă, cade pe grumazul lui și îl sărută. Nu-i cere socoteală, nu-l judecă, nu-l pedepsește, ci-l reașează în casă, în starea de fiu, din care, din perspectiva lui, nu căzuse niciodată. De aici și sentimentul nevredniciei pe care îl trăiește fiul cel mic, risipitor într-ale vieții – în acest moment primește dragoste fără măsură, el, cel care greșise și căzuse atât de mult. Speranța de a fi reprimit în casă nu o mai avea, avea nădejde să își afle un loc în rândul angajaților. Și tocmai de aceea, tot ce i se întâmplă acum este atât de surprinzător încât îl năucește. De abia acum intuiește câte ceva din autoritatea dragostei părintelui său și își trăiește greșeala lăuntric, întru pocăință, dincolo de vina exterioară evidentă. Începe reconstrucția lui lăuntrică tot prin intermediul dragostei regenerative a părintelui său: *„mort era și a înviat, pierdut era și s-a aflat*” (Luca 15, 24).

Aceeași autoritate a dragostei ca spațiu al libertății se vădește și în atitudinea față de fiul cel mare. Și aici își trăiește părinția deodată cu crucea. Tatăl nu se umilește ieșind, și de data aceasta, întru întâmpinarea fiului său. Dragostea

este cea care generează comportamente limită, de maximă importanță, atunci când este vorba de a le reda viața copiilor săi. Probabil că neînțelegerea fiului cel mare în toți anii de viețuire în casă îi aducea cu sine o suferință și mai mare tatălui său, chiar și decât cea produsă de plecarea și comportamentul neorânduit al fiului cel mic. Să stea în casă o viață și să se simtă în tot acest răstimp afară poate fi deznădăjduitor. Însă nu și pentru părintele lui, care, fără să forțeze, se străduiește să-l îmbrățișeze discret și mereu și să-i arate ușa deschisă, a inimii lui, mai ales. Chiar și acum nu este foarte târziu, prea târziu. Generozitatea cu care „risipește" dragostea față de copilul său ne lasă fără replică: „*Tu totdeauna ești cu mine și toate ale mele ale tale sunt*" (Luca 15, 31). Își mai dorește un singur lucru, să poate accepta în această bucurie a șederii împreună în casă și pe fratele său mic, „prea mic". Tatăl nu se poate bucura deplin decât avându-i pe amândoi aproape, în casa lui, fiecare din ei înviați în felul lor, din păcat sau, paradoxal, din virtute.

Dar și aici libertatea este elementul constitutiv al finalului deschis al povestirii,

așa cum l-am numit. Tatăl iese în întâmpinarea amândurora, își face partea lui, ca cea mai evidentă manifestare a dragostei părintești, însă nu silește. Omul, și de data aceasta, poate să-i zică da sau să-L refuze pe Părintele lui. El nu se smintește de orice decizie ar lua, însă dragostea Lui rămâne una răstignită, atâta timp cât omul nu se hotărăște să-I accepte invitația mărinimoasă de a intra în casă la ospățul bucuriei, atâta timp cât nu poate accepta părtășia cu celălalt, cu ceilalți, la bucuria comeseniei pe care i-o pregătește. Măreția autorității părintești se vede, mai ales, din încercările repetate ale lui Dumnezeu de a-l aduce pe om aproape, de a-i oferi tot binele pregătit pentru el, de a-l face părtaș la taina lumii și a Împărăției. Felul lui Dumnezeu de a fi este acesta de a-l căuta pe om, fără să obosească, fără să renunțe, fără să se dea bătut, și aceasta pentru că îl iubește cu o iubire veșnică. Iar Împărăția Lui este ultima destinație a omului care reușește să intre în această taină a dragostei. Dumnezeu ne iese în întâmpinare și ne invită în casa dragostei, în acel „acasă” al Împărăției: vreau ca tu *„să fii întotdeauna cu mine și ca toate ale mele să fie ale tale*”…

„Dorința de cunoaștere este caracteristică omului încă de la început, așezată în însăși ființa omului, așa cum l-a făcut Dumnezeu.”

TATĂL SE BUCURĂ
ȘI ÎI RESPECTĂ FIULUI
DORINȚA DE CUNOAȘTERE

Începutul parabolei este dezarmant de simplu. Fiul cel mic, la un moment dat, „urându-i-se” de casă, îi cere tatălui său partea de avere ce „i se cuvine”. Dar ceea ce este și mai de neînțeles și chiar tulburător pentru simțul comun, este reacția tatălui. Fără a cere lămuriri suplimentare, fără a reproșa, fără a se înfuria, îi împlinește solicitarea și îi dă „partea lui”. Este vorba aici de a acționa în virtutea libertății, ca și componentă esențială a dragostei. Dar, socotesc că se mai poate adăuga ceva, reacția tatălui face parte din procesul de maturizare pe care orice părinte și-l dorește pentru copiii lui.

Maturizarea unui tânăr surprinde cel puțin două momente, pe care le socotesc obligatorii, într-o succesiune temporală și locativă firească, dar și într-o desfășurare concomitentă, în virtutea identității și continuității de conținut. Orice tânăr își începe itinerariul și formarea lui „în casă”, într-un „acasă”, care înseamnă o primă etapă fondatoare, în care se cimentează un mod de viață, un set de principii, o ierarhie a valorilor, un proiect de viață, mai mult sau mai puțin coerent, dar care, într-o formă destul de consistentă, va determina un itinerariu

biografic specific. Există un timp pentru această ședere formatoare, protectivă, îndrumătoare, edificatoare, și există și un spațiu aferent, care împreună descriu ceea ce noi numim copilărie și, cu extindere, adolescență. Acest timp și spațiu sunt fundamentale în dezvoltarea fizică, psiho-emoțională, dar și religioasă a oricărui tânăr. Tocmai de aceea se și constituie într-un punct de referință pentru tot parcursul existenței sale. Dar nu sunt și suficiente pentru buna lui formare. Un tânăr nu va putea rămâne permanent în casa părinților săi, atitudinal vorbind, dar chiar și locativ. Pentru buna lui formare, plecarea de acasă îi oferă partea care „îi lipsește”, față de „partea care i se cuvine”, și pe care o are deja. Într-un fel și lumea i se cuvine, a fost creată pentru el și, în consecință, este chemat să o cunoască, să o îmblânzească și să o stăpânească. O bună așezare în casa părintească, la care se adaugă și disponibilitatea lui la o creștere firească în cunoaștere și experiență, îl vor ajuta să se plaseze bine și în afara casei. Lumea care i se deschide este un spațiu nesfârșit cu care tânărul este chemat să ia contact, să îl exploreze, să îl descifreze și să

se bucure deplin de el, în cele din urmă. Acest proces presupune „o lărgire" a existenței sale, dar este și însoțit de posibile și imprevizibile provocări.

Socotesc că trei sunt motivele evidente care îl fac pe tânăr să purceadă în afară, înspre lume, ignorând siguranța casei și preferând aventura cu foarte multe necunoscute și riscuri – dorința de cunoaștere, nevoia de experiență personală și setea după o viață trăită la maximum. Toate cele trei argumente sunt valide și pot să justifice o astfel de decizie.

Le vom lua pe rând. Dorința de cunoaștere este caracteristică omului încă de la început, așezată în însăși ființa omului, așa cum l-a făcut Dumnezeu. Rațiunea, una din cele trei funcțiuni ale sufletului, îl exprimă pe om în acest proces continuu. Dar și simțirea (sentimentul) ce exprimă puterea de a iubi îl vădește pe om în același sens, întrucât calea cunoașterii este calea dragostei, dar și invers, numai iubind cineva poate să cunoască cu adevărat. Iar puterea volitivă îndreaptă acest proces pe linia binelui și a eliberării de rău, ca sursă a confuziei, ignoranței și a împietririi

în necunoaștere. Aș aduce spre exemplificare o interpretare specifică pe care Sfântul Isaac Sirul o face raiului și a lumii în afara lui. Într-o cheie hermeneutică a providenței iubitoare a lui Dumnezeu care conduce toate spre bine, acesta afirmă că raiul a reprezentat doar o etapă în dezvoltarea omului, ce ține de copilăria sa, iar lumea i-a fost dată ca o etapă ulterioară în care să se bucure de întreaga creație. Finalul este dat nu de întoarcerea în rai, ci de intrarea în Împărăție[4]. Folosindu-ne de această lectură, extrapolând, am putea accentua importanța casei părintești, dar, deopotrivă și deodată cu aceasta, și importanța lumii, în maturizarea unui tânăr. Lumea are mai întâi de orice conotații pozitive în acea paradigmă paradisiacă *„toate erau bune foarte”* (Facere 1, 31), la care se adaugă o vizibilă semnificație negativă, în succesiunea păcatului, ca sediu al manifestării răului. Însă, oricum, în esență, lumea este darul lui Dumnezeu pentru și către om.

Plecarea de acasă, în acest sens, anunța în viața fiului cel mic momentul/ oportun pentru

[4] Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte către singuratici, Partea II recent descoperită,* Deisis, Sibiu, 2003, 39,4.

a cunoaște și înțelege lumea și, mai ales, pe sine, în mijlocul și împreună cu lumea. Și de aici, cel de-al doilea motiv al plecării de acasă, nevoia de experiență. Nu este ceva opțional, ci reprezintă un bun fundamental, care reprezintă și descrie viața în conținutul ei. Pentru că, până la urmă, viața este formată dintr-o succesiune neîntreruptă de experiențe, de o mai mare sau mai mică importanță. Însă, nici una din ele fără semnificație și fără efecte. Chiar și etimologic, termenul dezvăluie acest lucru – latinescul „ex-per-ire" presupune un punct de plecare, un scop și o transformare în consecință. Personalitatea cuiva este dată tocmai de amprenta pe care fiecare experiență și-o pune peste el și toate laolaltă.

În acest context, nevoia de experiență este același lucru cu dorința de a trăi. De aceea este atât de firească și, de asemenea, strict personală. Ceea ce se poate transmite este doar cumulul de înțelepciune adunat dintr-o succesiune în timp și spațiu a experiențelor colective. Pe această linie, putem afirma că experiența este cea care validează cunoașterea – adevărul nu este complet decât atunci când este experiat la nivel personal. Experiența face trecerea de

la realitatea obiectivă, universală, dogmatizată (dacă mai există așa ceva în zilele noastre!) la realitatea subiectivă, personală, supusă cercetării. Altfel spus, ea face trecerea de la datul universal, ca obiect, la descoperirea personală, determinată de un subiect. Din punct de vedere teologic, această idee este sugerată de acea chemare ioaneică *„vino și vezi”* (Ioan 1, 46) ca șansă personală, la îndemână pentru fiecare om, ca subiect deplin al vieții. Și de aici, cel de-al treilea argument, legat de setea de a trăi viața la maximum.

Acest lucru presupune a te arunca cu nesaț, nu de puține ori imprudent și neglijent, în epicentrul vieții, fără calcule preliminare, ci purtat doar de dorința de a te înfrupta din voluptatea ei. Citim această ultimă descriere a vieții în sens ambivalent – mai întâi pozitiv, ca șansă de a te bucura de darul vieții, prin deplină participare la lume, dar și negativ, înțelegând viața ca fiind purtătoare de plăceri și plină de dureri, în consecință. Indiferent la care înțelegere ne referim, tânărul, sau omul în general, simte atracție, aș zice pasiune (lecturată în ambele sale semnificații), față de

viață în general. Fiul cel mic se vădește curajos în fața acestei chemări, chiar și fragmentar înțelese, și, necopt și grăbit, se pornește la drum fără teamă de necunoscut, de provocări, de posibile suferințe (pe care nu le pătimise în casa tatălui său), cu dorința de a-și trăi viața la maximum, lucru de apreciat până la un loc. Îl aștepta, conștient sau mai puțin conștient, o viață plină de aventură. Voluptatea și frăgezimea se vor întâlni în contactul pe care fiul cel mic îl va avea cu lumea și cu viața „în afară". Dar și despre fiul cel mare se poate spune ceva în acest context. Ne-am putea grăbi să-l numim cuminte, ca unul care nu părăsește ograda părintelui său. Însă mai e nevoie să observăm un detaliu, deși în casă nu se simte acasă și nu trăiește bucuria împreună-viețuirii cu părintele său. Ba mai mult, este evidentă o vădită invidie față de „acel fiu al tău" (al părintelui său), fratele lui, care a avut curajul să se arunce în vâltoarea vieții. El, cel mare, ar fi făcut asemenea, poate dacă nu ar fi fost apăsat de o frică paralizantă. Și-a petrecut viața în casa părintească nu din dragoste înțelegătoare față de tatăl său, ci din frică față de acesta, dar și

față de lume, însoțită de o presupusă siguranță a „omului cuminte”, stând mereu înăuntru. Dar inima îi era tare neîmpăcată. Este tare greu, deznădăjduitor chiar, să stai înăuntru, dar să nu te simți nici înăuntru, dar nici în afară. De fapt, să te simți nicăieri. Herman Hesse, în faimosul său roman „Narcis și Gură de Aur” exprimă pe larg aceste stări contradictorii, ce-l vădesc pe om în neliniștea lui permanentă.

Și acum partea finală, ca răspuns la provocarea de început. Abordarea liberă a tatălui în fața solicitării fiului cel mic este argumentată de cele trei motive care ar fi putut sta la baza deciziei lui de a părăsi casa părintească – dorința de cunoaștere, de experiență personală și de provocare. Chiar dacă metodologia lui nu era bună – ai dreptul să pleci de acasă, ba chiar e necesar, însă fără să uiți punctul de referință care îți dă identitatea – tatăl înțelegător îl privește cu dragostea-i specifică și-i dă încredere în decizia lui. Chiar dacă întrevede pericolele, cunoscând bine viața, nu încearcă să-i schimbe decizia, nu-l silește să rămână acasă, ci îl lasă să înțeleagă că poarta casei nu se va închide niciodată pentru el.

Aplicat hic et nunc, vom putea argumenta necesitatea plecării tinerilor din casa părintească pentru buna lor maturizare, la momentul oportun. Cele două etape evidențiate mai sus sunt parte din itinerariul de formare a personalității. Nu ne uităm casa părintească, ca punct de referință și de permanentă întoarcere, însă deodată ne și construim viața, trăind lumea cu ale ei. Nu sunt puține cazurile în care tinerii au devenit victimele părinților lor sau ale lor înșiși, atât datorită șederii prelungite sau chiar fără sfârșit în „adăpostul familial", cât și aruncării premature și reactive în brațele lumii cu provocările ei violente. Rolul părintelui în acest caz este tocmai acela de a arbitra deciziile copiilor lui și de a le indica momente oportune pentru acțiuni în consecință. Părintele trăiește deopotrivă și deodată cu copiii săi viața pe care ei înșiși și-o construiesc. De aceea, atât în caz de reușită, cât și în caz de eșec, acesta îi însoțește, crede în ei, speră și, mai ales, îi iubește, lăsând poarta casei deschisă și ieșind neîncetat întru întâmpinare…

„Tatăl iubește cu bucurie, dar iubește,
mai ales, cu cruce. Se lasă răstignit
de propriii copii și nu contenește să
iubească, nu deznădăjduiește,
nu renunță, ci suferă în tăcere,
fără să reproșeze, speră și face
răbdare așteptând
(re)venirea lor întru sine.”

TATĂL
SE LASĂ JUDECAT
DE FIII LUI

Dintr-o anumită perspectivă, parabola în discuție ar putea fi interpretată drept o permanentă judecată, excluzând orice nuanță juridică în favoarea unei continue autoanalize a personajelor, stând unul față în față cu ceilalți, dar, mai ales a cititorilor, care se oglindesc succesiv și pe rând în unul sau altul dintre protagoniștii povestirii. De fapt, Scriptura, în general, este o poveste personală a cititorilor, în măsura în care ne așează în mijlocul evenimentelor pe modelul – eu sunt cel care pătimește aceasta, ne provoacă la introspecție și, în consecință, la o reconfigurare a ordinii vieții. Așadar, eu sunt „cel judecat” în sensul unei permanente căutări identitare față în față cu Hristos și cu istoria din care Acesta mă invită să fac parte. Eu sunt atât fiul cel mic, cât și fiul cel mare sau chiar tatăl, în diversele-mi ipostaze ale vieții.

Cel mai îndrituit să facă judecată în Evanghelie ar fi tatăl, ca origine a vieții (caracterul fix al paternității), ca cel care împărtășește permanent viața (caracterul dinamic al paternității), dar și ca posesor al unei experiențe de viață (transmițător și formator),

ce urmează să fie transferată copiilor. Și totuși, poate nu surprinzător, tatăl nu judecă pe nici unul dintre fii, indiferent de gravitatea faptelor, însă se lasă judecat tocmai de ei. Părinția lui se validează mai ales printr-o dragoste răstignită. Pe câtă dragoste pe atâta suferință, dar și la fel de multă viață, din belșug, potrivit promisiunii Evangheliei. Tatăl iubește cu bucurie, dar iubește, mai ales, cu cruce. Se lasă răstignit de propriii copii și nu contenește să iubească, nu deznădăjduiește, nu renunță, ci suferă în tăcere, fără să reproșeze, speră și face răbdare așteptând (re)venirea lor întru sine. „Judecata" pe care el o face este pogorâre întru adâncul dragostei – *„el/ei să crească, iar eu să mă micșorez"* (Ioan 3, 30). Însă aceasta poate deveni sursă de neînțelegere sau chiar de suferință pentru cel/cei care nu pot să o primească cu bucurie și să o trăiască pe măsura mărinimiei dăruitorului. De aici începe atât raiul, cât și iadul, ca forme în care omul se judecă pe sine continuu, stând în fața Dumnezeului dragostei.

Judecata, în accepțiunea cea mai la îndemână, banală, stă în mâna și în voia fiilor. Le este îngăduită și beneficiază de acest „drept", în

virtutea libertății pe care au primit-o, dar, mai ales, din pricina smereniei și dragostei de care dă dovadă Tatăl. Și unul și celălalt dintre fii îl judecă pe tatăl în funcție de personalitatea lor. Fiul cel mic reflectă un temperament coleric, se arată extrovertit și instabil. Este impulsiv, face risipă de energie, dă dovadă de trăiri emoționale puternice și vrea să dovedească că poate reuși în viață, și foarte rapid. De aceea nu stă pe gânduri, ba acționează uneori chiar violent, ia decizii spontane, nu se teme de viitor și este, de regulă, sociabil. Judecata pe care el o face tatălui este consecventă cu modul său de a fi. Nu îi reproșează nimic pe față, nu analizează situația întru răbdare, nu își face planuri clare pentru ce urmează, ci pur și simplu dorește să plece. În lume, departe, oricum, oriunde în afara casei. Se vădește o atitudine reactivă la o realitate pe care a trăit-o în casa părintească. Poate nu toate au fost foarte bune (de vreme ce vorbim de cele din lumea căzută în păcat) sau poate că da. Fie că a plecat din pricina unor lipsuri sau a unor lucruri mai puțin bune, sau chiar de prea mult bine, putem spune, cu o oarecare siguranță, că gestul său spontan,

neașteptat, neargumentat, chiar copilăresc, dezvăluie o judecată „implicită” pe care i-o face tatălui. Ceva n-a fost bine. Poate, pur și simplu, era plictisitor în casa părintească și tatăl n-a observat acest lucru mai devreme. Ne putem permite să gândim și așa, de vreme ce totul se desfășoară în plan terestru, unde nimic nu este perfect, nici măcar tatăl, care, deși face trimitere la Tatăl cel din ceruri, nu este unul și același – *„Tată, am greșit la cer și înaintea ta…*”(Luca 15, 21). Tatăl evanghelic, în cadrele terestre, ne spune doar câte ceva, într-un limbaj slab și incomplet, despre Tatăl ceresc.

Sunt încurajat pe această linie de interpretare „lărgită” și de reacția unui student curajos și sincer, care, după o omilie la Duminica Fiului risipitor, m-a abordat, pe bună dreptate, reproșându-mi că prea i-am condamnat pe cei doi fii, fără să mă ating, câtuși de puțin, de tatăl lor. Și acest lucru poate din frică, poate din comoditate în gândire, sau dintr-o anumită presupusă fidelitate la „tradiție”. Și totuși, nu era exclus ca și tatăl să fi avut vreo vină. Sau, cel puțin, „avem dreptul” să ne gândim la asta. Chiar și iubind, mult și necontenit, s-ar fi putut

să nu fi fost în stare să-și comunice dragostea lui, să se facă înțeles, să-și arate disponibilitatea sau să intre în logica copilărească a fiilor lui (Cum, de altfel se întâmplă și în familie. Nu doar copiii sunt de vină atunci când, revoltându-se, părăsesc spontan și reacționar casa părintească). Nu putem spune multe despre acest lucru, însă, totuși, putem accepta ideea că reacția fiului cel mic să fi avut vreo legătură cu comportamentul părintelui lui. Sau, în cazul în care nu am fi dispuși la a accepta măcar și o mică imperfecțiune în cazul tatălui și a comportamentului său, am fi obligați, totuși, să acceptăm că se întâmplă o judecată, un rechizitoriu mut, pe care fiul cel mic i-l face (T)tatălui. Dumnezeu se lasă judecat de om. Este un adevăr esențial.

În imnografia duminicii dedicate acestei parabole există mai multe locuri în care poetul liturgic îl identifică pe Hristos cu Tatăl din Evanghelie. Fiul este icoana Tatălui. Și El, Cel care a primit *„toată judecata”* (Ioan 5, 22), este Cel judecat acum de om. Crucea este semnul acestei judecăți. Ea este desăvârșirea poveștii de dragoste dintre Dumnezeu și om. De aceea

și judecata este actul dragostei față de om, îmbrățișat de Dumnezeu, chiar și fără să o știe. Omul își trăiește autocondamnarea, moartea lui, dar Hristos o preschimbă, pe nesimțite, în viață, „amestecată” cu viața lui Dumnezeu. Judecata dragostei transformă crucea în înviere. Redăm o singură stihiră din slujba utreniei zilei: „*Bunule Părinte, depărtatu-m-am de la Tine, dar nu mă părăsi, nici nu mă arăta nevrednic împărăției Tale. Vrăjmașul cel cu totul viclean m-a dezbrăcat și mi-a luat bogăția; darurile cele sufletești le-am risipit ca un desfrânat. Deci sculându-mă și întorcându-mă către Tine strig: Fă-mă ca pe unul din argații Tăi,* ***Cel ce pentru mine Ți-ai întins pe cruce preacuratele Tale mâini****, ca să mă scoți de la fiara cea cumplită și cu haina cea dintâi să mă îmbraci, ca un singur mult Îndurat*”[5].

Ne vom referi acum și la judecata pe care i-o face tatălui fiul cel mare. El este tipul omului, aș zice, flegmatic, ușor melancolic, destul de introvertit, cuminte, înclinat spre rutină, dispus la proiecte de durată, răbdător și ascultător, dar și profund marcat de insuccese. Se și vede acest

[5] *Triodul*, București, EIBMBOR, 2010, p. 26.

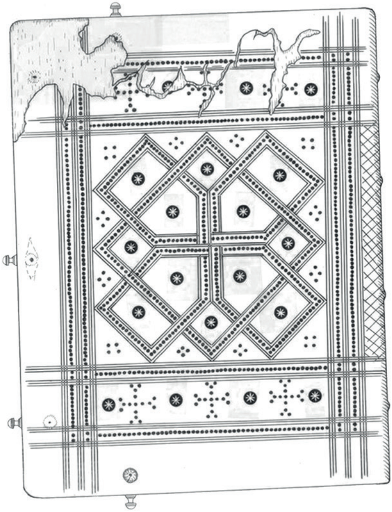
lucru din reacția pe care o are la aflarea veștii întoarcerii fratelui său. El, cel care muncea în tăcere și într-o aparentă mulțumire, dintr-o dată devine reacționar, chiar și ușor agresiv. Acumulase multă tensiune lăuntrică, născută dintr-o nefericire și neîmplinire de durată, refulată sub chipul unei presupuse cumințenii și fidele ascultări față de părintele lui. Avea nevoie să fie remarcat în tot acest timp drept „fiul cel iubit" și, de preferință, în comparație cu „*acel fiu al tău, care ți-a mâncat averea cu desfrânatele*" (Luca 15, 30). Slujirea lui nu a fost făcută simțind dragostea părintelui, ci în virtutea unei rigide ascultări, dublată și de o frică de a ieși dintr-un spațiu al siguranței și al comodității casei părintești. Casa este și acasă doar atunci când se trăiește în dragoste. Altminteri poate fi un loc de chin. Exterior, fiul cel mare era impecabil. Se înțelege acest lucru din cuvintele lui, din modul în care se prezintă pe sine și munca lui, iar tatăl nu îl infirmă în cele spuse. Însă lăuntric, multe patimi erau prezente așteptând stimuli ca să se manifeste. În acest context se desfășoară cea de-a doua judecată, explicită de data asta. Acum era momentul

reproșurilor adunate în decursul timpului: „de atâția ani îți slujesc”, „niciodată nu ți-am călcat porunca”. Iar, el, tatăl, în schimb, nici măcar un ied nu i-a oferit pentru a petrece cu prietenii. Să nu fii observat tatăl său nimic din starea lui în toți acești ani?! (Un nou posibil minus în comportamentul tatălui).

Este foarte dureroasă concluzia ce rezultă din atitudinea lui – a petrecut mulți ani în casă, dar nu s-a simțit acasă. Ba mai mult, se vădește și într-o stare de gelozie și chiar invidie pe fratele său cel mic, care s-a bucurat de lume, simțind-o cu voluptate, iar acum este mai în casă decât el, cel care n-a ieșit niciodată din casă. El însuși constată că a pierdut și șansa experienței vieții în lume, dar nu s-a bucurat nici de fericirea casei părintești. Acest lucru înseamnă să stai înăuntru, dar, de fapt, să te simți mereu (în) afară.

„Vinovatul” este judecat – tatăl. *Tu ești de vină pentru nefericirea mea!* Și tatăl acceptă rechizitoriul fiului, nu face nici o pledoarie în favoarea lui, ci în favoarea fiului. Totuși, timpul nu este pierdut, chiar dacă așa pare – „*Fiule, tu ești cu mine* (eu am fost totdeauna cu tine

și sunt și acum) *și toate ale mele sunt ale tale*" (Luca 15, 31). E momentul să intri în atmosfera casei părintești, să înțelegi ceea ce nu ai înțeles multă vreme, că ești deodată cu mine proprietar al întregii case și să te bucuri de roadele muncii tale, în afară, dar și înăuntru. Era momentul sau, mai degrabă, șansa, de a participa la dragostea părintească mai cu adevărat. Momentul în care el însuși era chemat să iubească ca părinte: „*Trebuia să ne veselim și să ne bucurăm, căci fratele tău acesta mort era și a înviat, pierdut era și s-a aflat*" (Luca 15, 32). Aceasta era, de fapt judecata tatălui. Crucea este semnul îmbrățișării lumii întregi. Toți sunt chemați să se adăpostească în brațele lui Hristos, în locașul Împărăției Lui. *Putem noi primi acest lucru? Aici și acum se întâmplă judecata noastră*…

„Fiul nu poate suporta bunătatea și
dragostea tatălui tocmai pentru că
el nu le-a învățat din șansa pe care a
primit-o de a fi fiu,
dar, mai ales, frate.”

FRAȚII ȘI TATĂL LOR

Dintru începutul povestirii atenția pare să cadă pe cei doi fii „ai unui om". Tatăl nu este limpede prezentat, identitatea lui va veni ca rezultat al unei observări constante și a unei analize serioase a ascultătorului/cititorului pe tot parcursul relatării. Însă celelalte două personaje, fiii lui, deși nu primesc nume, prin calitatea cu care sunt înscriși în povestire, au parte de o plasare mult mai exactă în interiorul scenariului, deodată cu momentele caracterizante, care se succed și care formează secvențele majore ale acțiunii.

Este vorba de „un om" care are doi fii. Ne-am referit până acum, în principiu, la relația dintre aceștia și tatăl lor, aproape exclusiv individual și independent unul de celălalt. Ar fi util, însă, și interesant să îi așezăm pe cei doi fii și față în față și de abia apoi stând în fața părintelui lor. Acest demers pare să fie destul de dificil, de vreme ce sunt relativ puține informațiile cu privire la relația dintre ei pe parcursul povestirii. Unele detalii prezintă explicit legătura dintre cei doi, dar altele pot fi considerate doar implicite și subînțelese. Pe acestea din urmă le

vom analiza, lărgind înțelesul lor cu referire la timpurile noastre.

Etapa legată de casa părintească este trecută cu vederea. Nu ni se spune nimic cu referire la copilăria celor doi frați. Din comportamentul de mai târziu am putea accepta ideea că relația lor, chiar și în casa părintească, să nu fi fost perfectă sau, poate mai bine exprimat, să nu se fi consolidat suficient, în sensul de maturizare. Pe firul logic, firesc ar fi fost ca fratele cel mare să părăsească căminul familial cel dintâi. Lucrurile au stat altfel. În plus, ne-am fi așteptat ca frații să aibă între ei o discuție înainte de a lua o asemenea decizie sau, măcar la momentul plecării, fratele cel mare, ca unul care avea o experiență mai de luat în seamă, să spună ceva, orice. Însă nimic. Tăcere deplină. Povestirii pare să îi lipsească ceva esențial pentru a o putea înțelege bine. Anii de acasă, educația primită, relația din familie, viziunea asupra vieții. Toate acestea, cunoaștem din psihologia modernă, ne generează o anumită viziune asupra vieții, ne condiționează considerabil sau chiar ne afectează poziția și atitudinea noastră față de diversele situații ulterioare, față de cei din jurul nostru și față de viață și lume, în general.

Intriga povestirii debutează cu solicitarea fratelui mic făcută către părintele său de a-i da „partea ce i se cuvine". Fără prea multe analize, această solicitare te aruncă în nedumerire, înțelegând că e ceva foarte mult, un gest nepermis de îndrăzneț și direct, un comportament nepoliticos, ba chiar scandalos. Continuarea povestirii depinde acum de răspunsul tatălui. Se presupune obligatoriu, omenește vorbind, în cazul tatălui un moment de respiro, un spațiu al așezării, al minții, dar, mai ales, al inimii. Era vorba de o clipă, un gest, un cuvânt, poate intuite, sau chiar așteptate de tatăl, dar care, fără întârziere, vor schimba cursul vieții, al lui și deodată al copiilor lui. Al amândurora în parte. Putea să aleagă, frâiele erau în mâna lui. Se derula acum un moment de maximă intensitate în care el avea posibilitatea să-și manifeste vădit paternitatea. Prin autoritate reacționară, vecină cu agresiunea, care, iarăși zic omenește, s-ar fi putut justifica, în fața unei astfel de pretenții, sau printr-o atitudine liberă, relaxată, admițând și chiar acceptând din partea fiului mic o astfel de atitudine ofensatoare, dar, mai ales, sfâșietoare, pentru el, ca părinte ce

era. Decizia tatălui reflectă consecvența lui în calitatea de părinte. Este vrednică și reflectă bine conștiința sa identitară familială, dar și socială. Pentru că părinția are în vedere relația în casă, dar și în afara casei. Tatăl este cel care înțelege bine situația și nu se panichează. Fiul cel mic este „beneficiarul” deciziei lui, și totuși fără să intuiască complexitatea momentului. Acest lucru se va întâmpla mai târziu. Iar fiul cel mare pare să fie doar martor. Nu se vorbește de nici o reacție a acestuia, care să ne ofere vreo informație cu privire la relația dintre cei doi frați și apoi a acestora cu tatăl lor. Sau, poate, pur și simplu, nici nu a fost deloc implicat, tatăl asumându-și de unul singur întreaga situație cu tot ceea ce presupune ea. Le împarte averea, așa cum i s-a cerut. Nu avem nici o informație despre modul împărțirii care ar fi putut să genereze o anumită relație între frați sau măcar să o afecteze. Această acțiune s-a întâmplat potrivit „metodologiei darului”, specifică modului de ființare al tatălui. Iubirea lui răstignită se oferă mereu, dozată pe măsura necesităților, a unuia sau a altuia dintre fii. Putem accepta ideea că, la sfârșitul zilelor de pregătire, când fiul cel

mic și-a anunțat plecarea, tatăl i-a dat partea de avuție în ceea ce astăzi am numi bani lichizi, l-a însoțit până în depărtare, l-a îmbrățișat și l-a asigurat de rugăciunea lui în fața aventurii provocatoare care-l aștepta, dar și că ușa casei părintești nu i se va închide niciodată.

Urmează secvența a doua a povestirii în care fratele cel mic este protagonistul întâlnirii cu lumea, cu frumusețile, cu noutățile, cu voluptățile, dar și cu durerile acesteia. Era un tânăr destul de neinițiat, aspect care se va vedea din atitudinile și din comportamentul lui. Consumă și se consumă la nesfârșit. Și asta foarte repede. Se întâlnește agresiv cu acea succesiune ce caracterizează viața – plăcerea aduce durere și durerea, „vindecată” cu o plăcere mai mare, generează o durere și mai mare. Acest lanț funcționează și crește în intensitate până ia forme limită. Atunci apare amintirea tatălui și a casei părintești, cu belșugu-i asociat. Nu era vorba în acest moment de vreun prisos de regret sau de vreo amintire neliniștitoare sau caldă a dragostei părintești, ci, mai degrabă, de apariția, pe firmamentul rațiunii, a speranței unei vieți mai bune: „*Câți*

argați ai tatălui meu sunt îndestulați de pâine, iar eu aici pier de foame!" (Luca 15, 17) Este totuși, într-un fel, „o venire în sine", generată abrupt de duritatea vieții. N-a uitat de tot că este copil al unui părinte bogat în dragoste, pe lângă cele materiale, deși acum el le vede mai vădit pe cele din urmă.

Identitatea sa de fiu nu era pierdută. Înțelegem acest lucru prin raportarea lui, la început imaginară, apoi vizibilă față de părintele lui: *„Tată, am greșit!"* în fața ta și a lui Dumnezeu (Luca 15, 18, 21). Nu am pretenții de nici un fel, dar am nădejde în mila ta. Să mă consideri printre argați, printre angajații casei. De abia acum intuiește câte ceva din miezul dragostei, chiar și fără să conștientizeze – nevrednicia. În fața darului dragostei, nimeni nu se simte îndrituit să o primească. Ea se oferă mereu în dar și doar așa poate exista. Dacă se asociază cu datoria sau vrednicia, își pierde din conținut, din savoare, și se stinge. Este momentul intrării la ospățul dragostei, ca eveniment vizibil, depotrivă privat și public, icoană a nunții eshatologice pregătite de Dumnezeu-Tatăl omului. Fratele cel mic se

bucura din nou de calitatea de fiu, își regăsea identitatea uitată, și intra din nou în siguranța casei părintești, sânul lui Avraam, odihna îmbrățișării și bucuria comuniunii.

A treia secvență devine sugestivă pentru relația dintre cei doi frați și apoi a lor cu tatăl. Ori șederea în casă, ori plecarea în lume ar trebui să presupună un proces constant și consistent de maturizare, pe orizontală și pe verticală. Povestirea revelează și aici cele două dimensiuni ale dragostei – față de Dumnezeu și față de aproapele – care se condiționează reciproc (1 Ioan 4, 20). Mai înainte sau deodată cu a ne simți fii, suntem chemați să ne simțim frați. Fratele cel mare, deși petrecuse bine în casa părintelui său, se vede că își pierduse simțământul frățietății față de fratele pribeag, uitase ce presupune să fii frate, sau nu știuse niciodată. Dar, deodată cu această stare, era în pericol să-și piardă și calitatea de fiu, prin neînțelegere, nerăbdare și, până la urmă, imaturitate vădită și dureroasă. Timpul poate să se scurgă și fără să aducă cu sine o adâncire întru cele ale vieții și ale înțelegerii care o însoțește. Atitudinea lui este surprinzătoare și,

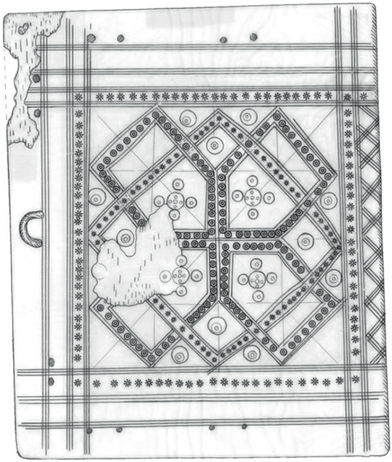
pe alocuri, deznădăjduitoare, gândindu-ne la șansa pe care a avut-o de a petrece în casă și la cât de puțin s-a folosit de ea. Ce va fi cu noi, cei din casă, dar care ne simțim afară?! Poziția sa devine o judecată vădită pentru noi, cei de azi.

Fratele său cu care a copilărit devine doar fiul părintelui de care acum se dezice, îl contestă, îl judecă, și chiar îl reneagă. De fapt, în acest moment dă grai simțirii lui de multă vreme, descoperindu-se în „cumințenia” lui lașă, fricoasă, devoratoare. Atâta vreme să te prefaci că trăiești, că iubești, că te bucuri, că ești mulțumit. Trebuie să fi fost un chin amar. Ne întrebăm: unde „l-a păstrat” pe fratele lui în toată această perioadă?! Fratele lui era acum doar fiul tatălui care și-a consumat viața în desfrânare. Nici de data aceasta tatăl nu judecă, ci fiul și fratele. Se răstoarnă din nou rolurile. Fiul nu poate suporta bunătatea și dragostea tatălui tocmai pentru că el nu le-a învățat din șansa pe care a primit-o de a fi fiu, dar, mai ales, frate. Erau niște etape de parcurs, care să îl conducă la maturizare. Mai întâi era nevoie să își cultive conștiința de fiu și, imediat după, dacă nu cumva concomitent,

să-și trăiască șansa frățietății. Și acest lucru fie înăuntru, în casă, fie în afară, în lume. Se dovedește în acest comportament a fi „străinul dinăuntru”, cu conștiința aceleiași vrednicii care anulează darul, dragostea: *„Mie nu mi-ai dat niciodată…*”, deși *„de atâția ani îți slujesc și niciodată nu am călcat porunca ta*” (Luca 15, 29). Altfel spus, în ochii lui, tatăl a fost neglijent, neatent și neiubitor. Reproșul este fățiș, limpede. Deși el nu i-a cerut niciodată „partea ce i se cuvine”, a așteptat-o spre a o poseda, permanent cu conștiința meritelor lui, a vredniciei justificate printr-o ascultare, fie ea și forțată, din interes sau din frică.

Tatăl rămâne consecvent cu el însuși, întreaga sa avuție era de fapt a lui, a fiului cel mare – *„toate ale mele ale tale sunt*”, ba, și mai mult, mai beneficia de ceva – de proximitatea tatălui, de unde vine tot binele și viața, în general – *„Fiule, tu totdeauna ești cu mine*” (Luca 15, 31). Dar ca să simtă această apropiere a filiației era nevoie, totuși, de împlinirea unei condiții – să-l accepte și pe fratele lui. Și nu doar atât, ci să se și bucure de revenirea, de salvarea și mântuirea lui. Finalul

deschis este semn încurajator. Dragostea tatălui exprimă „șansa judecății” personale a fraților amândurora, dar și întoarcerea amândurora în casă, acasă. Prea mult timp au trăit ca străini, ca pribegi, înăuntru sau în afară, de ei înșiși, unul de celălalt și față de tatăl lor. Acum era/este vremea împreună-locuirii, ușa deschisă și ospățul pregătit pentru toți cei care vor să intre în hora bucuriei și a dragostei fraților, a tatălui, și a lui Dumnezeu-Tatăl.

„Limbajul biblic, patristic sau liturgic este, în acest sens, curajos, explicit și fecund în „exprimarea feminină” a lucrării dumnezeiești – Dumnezeu este Cel care naște, hrănește cu lapte, încălzește la sân, adună sub aripi sau strânge la piept.”

UNDE ESTE MAMA?
DUMNEZEU TATĂ ȘI MAMĂ…

Parabola „Fiului risipitor” pare să descrie viața unei posibile familii din vremea Mântuitorului cu toate ingredientele ei, însă cu o singură excepție. Este vorba de lipsa mamei din întreaga povestire. Iar pentru societatea noastră, această absență nu poate fi pardonabilă. Mama este asociată nașterii de prunci și, implicit, geometriei unei familii obișnuite. Mai degrabă s-ar putea accepta lipsa tatălui din mentalul colectiv, însă nu cea a mamei, cu rolul său mult mai evident și mai necesar în interiorul unei familii și în procesul creșterii și educării copiilor. Anumite curente ideologice ale zilei ar putea folosi această lipsă drept argument împotriva unei viziuni discriminatorii la adresa categoriei feminine în exprimarea biblică clasică, care necesită o corecție, în exprimarea textului sacru, în formularea religioasă actuală, dar și în ea comunităților de credință contemporane.

Fără să intrăm în polemici pe această linie, vom aduce drept argument cultura vremii, pentru care conceptul genealogic avea în vedere succesiunea pe linie paternă. În acest sens, putem exemplifica cu cele două genealogii ale

Mântuitorului, în variantă mateiană (capitolul 1) și lucanică (capitolul 3), unde, cu patru excepții (Tamar, Rahav, Rut, Batșeba; la care o putem adăuga și pe Fecioara Maria), succesiunea ascendentă, respectiv descendentă, se face pe linie bărbătească. Și totuși, interesant și pragmatic deopotrivă, transmiterea religiei și apartenența la neam, după primirea Torei, se realiza pe linie maternă. Așadar, prezența femeii în cultura evreiască era, totuși, foarte importantă.

Dar mai mult decât atât, tatăl din parabolă face trimitere la Tatăl din ceruri, care nu lasă spațiu nici unei alte exprimări de gen[6]. Dincolo de imposibilitatea de a-i alătura propriu-zis aceste categorii lui Dumnezeu, revelația se folosește de limbajul uman, prin intermediul cuvintelor și a atributelor omenești, dar, care-și păstrează caracterul parțial și provizoriu. Tatăl din Evanghelie, ca icoană a lui Dumnezeu, reflectă în sine omul complet, originar, dincolo de exprimarea alterității sale de gen, ca părinte, cu toate atributele pe care le presupune, adunate

---

[6] Chiar dacă există încercări îndrăznețe și pe această linie în teologia liberală contemporană.

împreună într-o formă completă. Dumnezeu este pentru om și tată și mamă, deodată și desăvârșit, cu comportamentele specifice complementare, manifestate la modul imediat prin care omul are acces direct la viață. Limbajul biblic, patristic sau liturgic este, în acest sens, curajos, explicit și fecund în „exprimarea feminină” a lucrării dumnezeiești – Dumnezeu este Cel care naște, hrănește cu lapte, încălzește la sân, adună sub aripi sau strânge la piept. Iar parabola în discuție, ea însăși ne stă ca argument în această direcție. Tatăl își asumă vizibil ambele roluri.

Încă de la început, chiar și fără să fie exprimat, căminul familial, acel „acasă” oferit într-o formă inițială, presupune implicit prezența mamei. Tatăl, dacă era doar autoritate și fermitate, s-ar fi comportat rece și, posibil, ușor afectat în fața solicitării insolite și îndrăznețe a fiului cel mic. Însă portretul său inițial îl prezintă mai generos decât ne-am aștepta, chiar și fără detalii. Și această prezență inițială ne și dă dreptul să sperăm la o întoarcere, la o rezolvare mângâietoare a unui itinerariu de pribeag. Dintru început, tatăl, prin libertatea, încrederea și fermitatea cu

care-și însoțește comportamentul în fața fiului cel mic, iubește cu bucurie, ca un părinte, dar și cu cruce, cu compasiune, ca o mamă, intuind și trăind deodată durerea și suferința pe care fiul lui le va întâlni în drumul său în afara casei părintești.

Această dublă înfățișare și manifestare a tatălui se vădește explicit din momentul întoarcerii fiului cel mic. Ba chiar mai înainte de acest moment, prin detaliul pe care povestirea ni-l oferă – *„încă departe fiind el, l-a văzut tatăl său și i s-a făcu milă*” (Luca 15, 20). Adverbul de loc „departe”, dar și substantivul „milă”, dezvăluie o abordare a situației de tip matern, descrisă printr-o intuiție lăuntrică a credinței, susținută de o așteptare de nezdruncinat a nădejdii și confirmată de o nemișcată și neschimbată iubire părintească. Iar finalul versetului – *„alergând, a căzut pe grumazul lui* și *l-a sărutat*” (Luca 15, 20) – reprezintă tabloul de maximă intensitate, unde cele două comportamente se întâlnesc, se unesc, refăcând omul în forma lui originară. Îmbrățișarea pe care o primește fiul cel mic este expresia cea mai intensă, cea mai generoasă, cea mai atractivă a lui Dumnezeu Părintele.

Acest moment a reprezentat sursa pentru serii întregi de exegeze, din diverse perspective, de scrieri și descrieri, de opere dramatice sau opere de artă. Comportamentul „surprinzător”, gestica generoasă, detaliile esențiale fac din acest moment un contact direct, abisal, cuprinzător, veșnic, dar, mai ales, personal cu Dumnezeu-Tăticul, care nu se dezminte din statornicia Sa în dragoste, potrivit numelui și ființării Sale. *„Până la sfârșit i-a iubit*” (Ioan 13, 1), și acest lucru presupune că de la început. Dragostea paternă presupune o permanentă „cădere”, smerire în fața fiului, pe modelul *„ca el să crească, iar eu să mă micșorez*” (Ioan 3, 30). Tatăl își eternizează existența tocmai prin faptul că fiul se bucură de *„viața din belșug*” evanghelică, alegând binele vieții în fața răului morții.

Foarte cunoscutul tablou al lui Rembrandt, numit tocmai „Întoarcerea fiului risipitor”, surprinde în culori vii, în mod delicat, chipul viu al tatălui milostiv, care „se risipește”, dăruindu-se în dragoste copiilor lui. Este, de fapt, icoana întâlnirii lui Dumnezeu, tată și mamă, cu omul care-și caută casa părintească. Această pictură, ea însăși, a generat povești, itinerarii,

drumuri de întoarcere personale înspre „acasă”, căminul familial al bunei cuviințe și al vieții în cumințenie. O asemenea poveste personală este minunata carte-jurnal, într-o formă literară plăcută, „Fiul risipitor, povestea unei întoarceri acasă”, a preotului catolic olandez Henri J. M. Nouwen. Ostenit, după lungi călătorii fără de sfârșit, omul în postura fiului pribeag avea nevoie de o îmbrățișare, de un cămin familial. Întâlnirea cu tabloul lui Rembrandt a însemnat revelația întâlnirii fiului pribeag cu (P)părintele. Povara unei viețuiri greșite se ridică odată cu inițiativa tatălui de a-l îmbrățișa. Ba, mai mult, acesta „cade” pe grumazul lui, indicând poziția sa de referință (izvor de viață), pe de-o parte, dar și consecvența și continuitatea în dragostea sa părintească, ca o permanentă smerire în fața, paradoxal, fiilor lui. Îmbrățișarea tatălui, în acest tablou, înseamnă deopotrivă întoarcerea fiului la sânul, la pieptul părintelui său. Detaliile tabloului sunt surprinzătoare. Tatăl își revendică doar „autoritatea compătimirii”. Inima sa, evitând orice exprimare sentimentalistă, era străpunsă de durerea păcatelor copiilor lui. Durerea lui este pe măsura dragostei sale,

nesfârșită. Nici unul dintre comportamentele deviante ale copiilor săi – poftă, lăcomie, furie, resentiment, gelozie sau răzbunare –, n-au trecut fără să-i provoace cruce. Tatăl îmbrățișează toată suferința copiilor, precum Dumnezeu trăiește întreaga suferință-cruce a oamenilor. *„Din adâncul lăuntric unde iubirea îmbrățișează întreaga jale a oamenilor, Tatăl își întinde brațele spre copiii săi. Mâinile lui, răspândind lumină lăuntrică, vor doar să atingă și să tămăduiască"*[7].

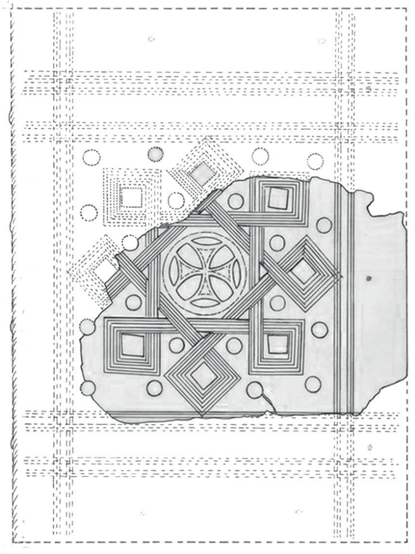
În tabloul în jurul căruia se naște povestea întoarcerii, mâinile fac totul. Nu sunt la fel. Mâna stângă care atinge umărul drept al fiului este puternică și fermă, cu degetele mari, răsfirate, acoperind o parte din umărul și spatele fiului. Atingerea exprimă, mai ales, autoritate și vigoare, dar presupune și „o strânsoare". Este mâna tatălui. În schimb, mâna sa dreaptă este fină, tandră, cu degetele lipite, subțiri și elegante, atingând suav și delicat umărul stâng al fiului. O mână de mamă alină, dezmiardă și mângâie. Mai este un detaliu în plus, mâna puternică de tată corespunde piciorului

[7] Henri J. M. Nouwen, *Fiul risipitor, povestea unei întoarceri acasă*, Humanitas, Bucureşti, 2017, p. 128.

încălțat al fiului, în vreme ce mâna de mamă se leagă de piciorul descălțat al acestuia, rănit și gol. Din nou dubla calitate a P(p)ărintelui este revelată aici – tatăl, care întărește dorința și puterea fiului de a-și reface viața, și mama, care îi ocrotește zona lui vulnerabilă. Iar mantia generoasă care îi acoperă spatele trimite, pe aceeași linie, la aripile ocrotitoare ale păsării cloșcă ce caută să își adune puii laolaltă: *„Ierusalime, Ierusalime,... de câte ori am voit să adun pe fiii tăi, după cum adună pasărea puii săi sub aripi, dar nu aţi voit*" (Matei 23, 37).

Tabloul îmbrățișării era menit să se dubleze odată cu (re)venirea fiului cel mare, pentru că tatăl își iubește ambii copii cu o dragoste fără limite, fără rezerve, oferită întreagă și deopotrivă amândurora. Ba chiar putea să se întregească, pieptul său să îi încapă pe amândoi. Întâmpinarea fiului cel mare o face aidoma celui dintâi. Apreciază pasiunea celui mic, chiar și „nedomolită" de ascultare, dar și ascultarea celui mare, „neînsuflețită" de pasiune. În dragoste nu există comparație, rivalitate sau competiție. Dragostea înseamnă îmbrățișare și odihnă.

În această îmbrățișare, Hristos ia atât chipul „onorant” al (T)tatălui, fiind icoană desăvârșită a Lui, cât și, deopotrivă, chipul smerit al celor doi fii, ca om adevărat, trăind deplin, deodată cu aceștia, durerea de pe urma păcatului răzvrătirii și viețuirii pătimașe a fiului cel mic, sau a invidiei și a resentimentului fiului cel mare. Dar, mai ales, singurătatea și părăsirea pe care o trăiesc și unul și celălalt, stând înăuntru sau pribegind în afară. Însă, prin condiția Sa de Fiu iubit, luminează această cale la capătul căreia ne așteaptă icoana T(t)atălui, ca stație finală pentru fii, devenind asemenea L(l)ui. Dumnezeu, mamă și tată, ne scrie povestea întoarcerii noastre acasă…

„Nici unul dintre cei doi fii nu a
putut intra în logica p(P)ărintelui,
care are grijă de toți copiii lui și
oferă totul, chiar și pe sine,
cu mărinimie.”

MENTALITATEA DE ARGAT
ȘI CHEMAREA LA FILIAȚIE

Paternitatea este o taină care se dobândește treptat și se trăiește într-o permanentă tensiune între „deja și nu încă”. Dar și filiația, făcând parte din aceeași construcție, se experiază aidoma. Și acest lucru se întâmplă pentru că, atât paternitatea, cât și filiația sunt moduri de ființare a lui Dumnezeu (Tatăl și Fiul), iar omul „împrumută” și învață de la El cum se trăiește această relație sau, și mai exact, cum „se intră” în această relație în plan uman. Proiecția paternității și a filiației în lume reprezintă, în acest sens, un argument la îndemână pentru existența lui Dumnezeu, la nivel teologic, dar și icoană către care omul țintește, ca scop al existenței sale, adică dobândirea asemănării cu Dumnezeu. Întreaga Evanghelie este, din această perspectivă, o chemare făcută omului de a fi părtaș în Duhul la relația de dragoste dintre Hristos-Fiul și Dumnezeu-Tatăl. Altfel spus, suntem chemați să fim fii ai Părintelui Ceresc – „Aba” (Tăticul), devenind frați cu Hristos, pregătindu-ne în acest fel să „ne naștem” de sus întru părinți, dobândind asemănarea cu Dumnezeu-Părintele. Modelul teologic se extinde în zona antropologicului

și se concretizează într-un „program” de viață spirituală.

„***Fiți fii și deveniți părinți!***” pare să fie chemarea permanentă pe care o intuim din desfășurarea Parabolei „Fiului risipitor”. Iar intriga care însoțește această povestire dezvăluie tocmai invitația și șansa, pe de o parte, pe care o avem din partea unui asemenea p(P)ărinte, dar și neînțelegerile și limitele noastre în a asuma această cale, care generează conflicte, stricăciuni, zbucium și răni lăuntrice. Parabola poate fi un jurnal personal, atât a lui Dumnezeu, cât, mai ales, al omului. Într-un mod discret, Hristos îl atenționează pe om, indicând pericolele, dar îi și amintește punctele de sprijin și cele de reper, ca să nu se piardă în caz de cădere. Perspectiva este una pozitivă. Hristos evocă mai întâi chipul părintelui, cu bucuria lui de a avea fii, cu străduința de a-i face mari, dar și cu disponibilitatea de a-i primi și reprimi mereu. Iar după, într-o cheie pedagogică, prin cele două personaje-tipuri, descrie anticipativ pericolele prin care se poate trece din pricina neînțelegerii omenești. „Tratamentul” aplicat este cel profilactic-preventiv, și de abia după cel terapeutic.

Atât paternitatea, cât și filiația, în plan uman, prezintă o ambivalență ușor de identificat – sunt, la început, „un dat”, de vreme ce ne naștem sau/ și naștem, dar și ceva „de dobândit”, de învățat sau chiar de câștigat cu dificultate. Și de aici se vădește originea lor dumnezeiască, potrivită omului, el însuși creat ca icoană a lui Dumnezeu. Reflectă caracterul apofatic, care îl așează pe om în fața lui Dumnezeu și cu fața spre Dumnezeu, într-o neîncetată călătorie inițiatică către Împărăția Lui. În plus, reclamă și dinamica vieții ascetice, care așează laolaltă străduința omului și harul „generator” de viață, împreună „agenți” ai creșterii spirituale întru asemănarea dumnezeiască. Așadar, suntem, dar și învățăm să fim fii și/ sau părinți și aceasta reprezintă conținutul vieții noastre duhovnicești.

Povestirea despre cei doi fii reclamă, mai ales, acest aspect pedagogic. Hristos – Dascălul ne învață, ca fii ce suntem, cum să devenim fii „mai cu adevărat” și, în cele din urmă, părinți. Aceasta este stația finală, pentru că dragostea desăvârșită este trăită de p(P)ărintele desăvârșit *„de la care vine toată darea cea bună și tot*

darul desăvârșit” (Iacov 1, 17). Chipul tatălui trimite, ca icoană ce este, la Tatăl cel din ceruri, dar și cel al fiului cheamă către asemănarea cu Hristos – Fiul lui Dumnezeu Întrupat, icoană a Chipului, a Tatălui. Continuitatea de viață se manifestă și ca lucrare – „*Tatăl meu lucrează până acum; și Eu lucrez*” (Ioan 5, 17). Dragostea este una, ființare și nume a lui Dumnezeu.

Parabola îi descrie pe cei doi protagoniști în relația lor cu tatăl. Identitatea le este dată, mai ales, de această relație – sunt fiii unui părinte. Acesta este „datul”, partea, moștenirea cu care pornesc. Mai au, însă, nevoie și de conștiința acestei ființări și de acceptarea acestei stări, eventual, însoțită de bucurie și dragoste. Într-un fel, sunt „obligați” să fie fii, însă nu și să trăiască în consecință. Dacă pot participa la părinție, ce presupune un schimb de dragoste, așezarea în filiație se resimte ca dar, ca șansă, ca cinste, într-o libertate a unui schimb reciproc. Tatăl este tată pentru că (se) dăruiește permanent, dar și fiul este consecvent în această ființare primind și dăruind, într-o neîncetată mișcare ciclică, care îl așează într-o mare a dragostei,

resursă de viață, de sens, de vârtute. În cazul în care fiul (sau chiar și tatăl) refuză să mai facă parte din această mișcare ciclică, se retrage sau se sustrage, darul, viața ca dar, intră în sfera obligației, în categoria „necesității". Iar această transformare aduce cu sine (mai ales între frați) sentimente de (ne)vrednicie, competiție, pe alocuri, gelozie, invidie sau chiar resentimente. Și toată această stare adaugă nesiguranță, frică, precarietate și, în cele din urmă, pribegie, în afară sau înăuntru. De aici începe povestea fiului cel mic.

Se generează în acest context o terminologie specifică viciată, stând față în față cu o alta subînțeleasă, ce ține de scenariul care s-ar fi putut (s-ar putea) naște pe o linie opusă, pe care o numim firească și fiască. Fiul cel mic, dar și cel mare, nu reușesc să intre în logica filiației pe care le-o propune tatăl. În acest moment nu căutăm vinovații. Am făcut-o altă dată. Acum suntem doar observatori, însă, e drept, nu fără o (pre)judecată de la sine. Amândoi fiii, în forme și contexte relativ diverse, se simt „vrednici" de partea lor din avuție. Este primul termen care intră în acest vocabular.

Sentimentul vredniciei se așează în opoziție vădită cu viața înțeleasă ca dar, darul ca formă activă a dragostei. Dragostea, dăruirea (de sine), presupun sentimentul nevredniciei, deloc umilitoare, uimirea în fața darului, mulțumirea și recunoștința, demască „meritologia” și vindecă resentimentele, în situația în care „nu se primește ceea ce se merită”. Fiul cel mic îi cere expres tatălui partea care „*i se cuvine*” (Luca 15,12), fiul cel mare o așteaptă tacit, subînțeles, resentimentar, de la sine înțeles – „*niciodată nu mi-ai dat*…” (Luca 15, 29). Sentimentul vredniciei și meritele justificate se potrivesc cu mentalitatea de argat, de mercenar. Munca serioasă, supunerea și profitul dobândit aduc cu ele și asigură o răsplată dreaptă, justificată, meritorie, pe măsura calității slujirii. Nimic de contestat. Se potrivește perfect cu angajații într-o firmă. Și respectă întru totul cadrele normale ale unui astfel de context. Însă nu și în relația cu tatăl. Darul cuprinde în sine și „partea ce se cuvine”, și mult peste, însă modul în care se oferă este complet diferit și specific cu exclusivitate acestei stări. Muncim din frică, dacă ne simțim robi, sau cu gândul la (răs)plată,

dacă ne-am angajat mercenari, argați. Dar dacă suntem fii, lucrăm pentru că iubim, nu ne este nici teamă, nu căutăm nici sensul profitului, ci ne bucurăm de toate ca de ale noastre, cu și de la tatăl nostru – „*toate ale mele ale tale sunt*" (Luca 15, 31).

Conștiința vredniciei și a meritelor aduce cu sine schimbare și în relație cu fratele nostru – angajatul simte competiție, se străduiește să fie mai bun decât… Deodată cu această stare, gelozie, invidie, furie, resentimente, urmate de răzbunare. Și aici teologia darului și a darurilor (talanților) este supusă transformării și chiar distrugerii. Darurile (talanții) diferite aduc cu ele locuri specifice în organismul/ trupul mare al lumii. Același Duh, daruri felurite, cu slujiri și lucrări specifice, pe care le săvârșește același Dumnezeu spre folos (1 Corinteni 12). Dar toate într-o singură lucrare, precum trupul are mădulare multe, fiecare cu rolul și importanța lui. Fără competiție, cu slujire unul altuia și împreună, în trupul familiei lumii. Comuniunea, solidaritatea, respectul reciproc aduc cu ele grija și față de cele mai vulnerabile prezențe (mădulare) în această lume, cu precădere. Iar

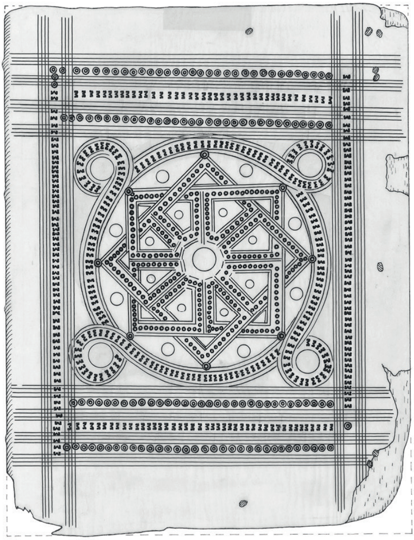
darul și metodologia care îl însoțește presupune simțul alterității și dorința de a face „dar din dar”, de a împărți, de a face părtășie, de a comunia cu fratele.

Să te bucuri de casă și, presupunem, câtuși de puțin și de „acasă”, și să rămâi invidios pe fratele tău, care primește, după o pribegie lungă, puțin din acest dar, înseamnă să rămâi, chiar și după ani mulți de experiență alături de tata, în aceeași rânduială a argatului. Pe acest model, mocnind în tăcere, simți că ți se cuvine și doar aștepți momentul în care să intri în posesie, chiar și prin evenimentul final al morții părintelui. Petrecerea în casa părintească nu îți oferă de la sine înțeles experiența filiației, adică viața ca dar, însoțită de bucurie și părtășie. Ci, cu privirea și cu gândul la lume, te poți chinui stând în casă, așteptându-ți recompensa care mereu întârzie să vină. Și când o simți pusă în pericol, totul se dă pe față – frustrarea personală, ce vine din neexperiența voluptății lumii la care ai jinduit ascuns, dar n-ai avut curajul să ieși; gelozia, față de aventurierul (care se întâmplă să-ți fie chiar frate), care „s-a bucurat” de viață, desfrânându-se cu lumea, și care, cu toate

acestea, primește iertarea ușor, nemuncit și nemeritat; furia, față de un părinte insensibil și neatent la nevoile tale, dar grabnic la milă față de cel străin, care dă buzna în munca ta, neacceptat de îndrăzneț; dar și resentimentul față de amândoi, față de tatăl, pentru toți anii în care ai muncit fără să fi fost recompensat sau nici măcar elogiat, și față de „fiul lui", fratele tău, care se trezește, ce-i drept, de necrezut chiar și pentru el, din nou în mijlocul casei Săpânului, pe care-l numește „tată". Nici unul dintre cei doi fii nu a putut intra în logica p(P)ărintelui, care are grijă de toți copiii lui și oferă totul, chiar și pe sine, cu mărinimie. Omenește vorbind, „mentalitatea argatului" e mai ușor de purtat, e mai accesibilă, e mai „firească". Se întâmplă aici ceea ce zice Domnul atunci când plătește „la fel" lucrătorilor: *„Oare nu am dreptul să fac cu ale mele ce vreau eu? Sau este ochiul tău rău pentru că eu sunt bun?*" (Matei 20, 15)

Cauza pare să fie pierdută – ambii copii se simt bine ca mercenari. Însă tatăl lor nu se dă bătut, continuă să lucreze, să creadă în ei și să spere. El strânge la piept, dar și dezmiardă. Pe fiecare, potrivit cu ceea ce are nevoie. Iar de la

ei (de la noi) se așteaptă „saltul în credință”, crezând și riscând, asemenea t(T)atălui – să iubească fără să aștepte să fie iubiți, să dăruiască fără a căuta să primească, să îmbrățișeze fără a cere să fie îmbrățișați. Tatăl iese în întâmpinarea amândurora. Semn că finalul parabolei este deschis. Pentru noi. În așteptare…

„Ospățul tatălui este
o chemare la intimitate,
este o invitație la bucurie –
Veniți de luați bucurie!”

ÎNTOARCEREA ACASĂ,
SĂRBĂTOAREA FAMILIEI

Tabloul final al parabolei „Fiului risipitor" reprezintă ospățul pe care-l organizează tatăl evanghelic de bucurie că fiul său cel mic s-a întors acasă. Această întoarcere surprinzătoare, imprevizibilă, deși mult visată de părintele casei, este asemănată învierii spirituale, care se constituie în chiar miezul evangheliei. „*A fost pierdut și s-a aflat*" desemnează concluzia pe care Hristos dorește să o tragă în fața fiecărui itinerariu personal. El Însuși proclamă acest lucru atunci când afirmă: „*Eu sunt uşa: de va intra cineva prin Mine, se va mântui… Eu am venit ca oile viaţă să aibă şi din belşug să aibă*" (Ioan 10, 9-10). Sau, în cuvintele Sfântului Apostol Pavel, această lucrare este exprimată în următorii termeni: El „*voieşte ca toţi oamenii să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină*" (1 Timotei 2, 4).

Icoana ospățului exprimă belșugul de bucate, dar, mai ales, de dăruire. Înțelegem din cele câteva detalii pe care ni le oferă evanghelistul că avem de-a face cu „un moșier" mărinimos sau, în terminologia colindelor românești, cu „un boier" generos, care „risipește" dragoste, dovedindu-și noblețea și

sensibilitatea sufletească. „Tatăl moșier” este bogat în iubire și lesne dăruitor în milostivire, icoană a Părintelui de sus: *„Dumnezeu, bogat fiind în milă, pentru multa Sa iubire cu care ne-a iubit, pe noi cei ce eram morţi prin greşelile noastre, ne-a făcut vii împreună cu Hristos*” (Efeseni 2, 4-5).

Prin atitudinea sa, tatăl se vădește în adâncimea lucrării paternității și față de fiul pribeag, față de care fizic nu putuse să și-o exercite o vreme. Dar spiritual n-a încetat niciodată să-i fie părinte. Acum, însă, era nevoie de gesturi concrete care să o dovedească: acesta „cade” pe grumazul lui și îl sărută – iubirea presupune mereu pogorârea, de care un tată nu este niciodată străin, urmată de sărutul părintesc, gestul maxim de intimitate, „transfuzie” de viață; înveșmântarea – hainele cuprind în sine însemnele libertății, „haina cea dintâi” integritatea recuperată, inelul redobândirea autorității fiești, la care renunțase odată cu plecarea din casă; încălțămintea în picioare, reconfirmarea apartenenței la familia nobiliară a tatălui; și, în cele din urmă, masa îmbelșugată, gestul cel mai concret de bun

venit și de comesenie. Tatăl „dă petrecere” de bucurie că fiul s-a regăsit pe sine și că a înviat. Toate aceste forme prin care tatăl își manifestă bucuria întâlnirii exprimă dorința de intimitate pe care dorește să o aibă din nou cu fiul său. Mai există un detaliu subînțeles din textul povestirii – organizarea mesei se întâmplă cu repeziciune, tatăl nu mai are astâmpăr. A așteptat destul, acum nu mai vrea să piardă deloc timpul. Bucuria prezentă copleșește trecutul, care este absorbit de ceea ce se întâmplă acum, de intensitatea prezentului. Pare să fie momentul pe care îl aștepta de mult, regizat în mintea sa tot de atunci, chiar în detaliu, având necontenit „credință” în fiul său și în revenirea lui. „Vițelul îngrășat” exprimă această stare de pregătire permanentă a tatălui pentru acest moment, pe care-l lectura într-o cheie integratoare, în sensul realizării icoanei complete, desăvârșite, a familiei, în bucuria părtășiei, a comeseniei. Sacrificarea vițelului și nunta nu se puteau desfășura atâta timp cât tabloul nu era complet. Bucuria nu îi are în vedere doar pe unii, ci se îndreaptă către toți, chiar și către cei pierduți. Sau mai ales către

aceștia. Cei din urmă, cei pierduți, se vede că reușesc să se bucure cel mai mult, o astfel de primire luându-i pe neașteptate. Bucuria este tot timpul surprinzătoare, la fel cum dragostea uimește mereu. Ambele vădesc un caracter spontan al lucrării, ce presupune prospețime, dinamism, creștere și înnoire. Bucuria nu poate fi cerută, nici așteptată, pur și simplu. Ci ea vine de nu știi de unde, atunci când nu bănuiești, și, de regulă, pe nemeritate. Nu ai altceva de făcut decât să plonjezi cu încredere în ea și să o trăiești cu voluptate. Ospățul tatălui este o chemare la intimitate, este o invitație la bucurie – „*Veniți de luați bucurie!*”

Facem o observație necesară. Bucuria nu se divide, nu se împuținează atunci când este împărtășită. Dimpotrivă, ea poate să existe, să reziste, doar dacă este împrăștiată, „risipită”, cu ceilalți. Sau, cel puțin, aceasta este bucuria tatălui. Oferind-o fiilor săi, nu se teme că o va pierde, ci o dăruiește cu generozitate, la fel cum face cu dragostea lui. De fapt, ar fi în orice moment de acord nu doar să-și piardă dragostea și bucuria, oferind-o copiilor, dar și să se piardă pe sine în această „ofertă de viață” necontenită

față de fiii săi. El exprimă limpede „crezul său de viață” – „*Toate ale mele, ale tale sunt*” (Luca 15, 31)/ ale voastre. Părtășia, dăruirea, este modul său de viață, ba chiar viața lui însăși. Și, în plus, el face acest lucru dintotdeauna. Este consecvent cu cine/ ceea ce este el. Și nu nedreptățește pe niciunul din fii, tocmai pentru că nici iubirea, nici bucuria corespunzătoare, nu se se divid procentual, ci se oferă deopotrivă, deodată și total.

Logica fiilor nu este, însă, identică cu cea a părintelui lor. Ei încă înțeleg procentual pentru că încă nu au devenit părinți. Și această stare le provoacă împotriviri. Fratele cel mare pare să aibă tot dreptul să fie supărat, să se împotrivească. Nu este drept, zice el, să îi fie oferită fiului cel mic atâta cinste, atâta bucurie și cu atâta grabă, și un ospăț atât de mare, cum nici cei din casă nu au avut parte vreodată. Fiul cel mare avea „tot dreptul” să creadă că vițelul cel gras era păstrat pentru nunta lui, pentru ospățul pe care-l „merita” pentru cumințenia și ascultarea lui. Era o bucurie așteptată și justificată de tot efortul lui. Și acum, pare, ba se vede că acest drept i se ia, ospățul nu mai este al lui, deși l-a visat de atât

de mult timp. Cum să reacționeze?! Așa cum face omul, în general – „Nu este drept!” Bucuria celorlalți nu era a lui. Și pentru că nu era a lui o resimțea nu departe, paradoxal, ci aproape. Dar, tocmai pentru că era aproape și nu era a lui, îi devenea sursă de tristețe. Ba chiar de revoltă – față de fratele său, dar, și mai vădit, față de tatăl său. A rezistat mult, eroic chiar, în casa lui, dar acum era prea mult – „fiul lui” mâncător de avere cu desfrânatele să aibă parte de o primire aproape regală… Nu se poate accepta. Durerea lui trebuie să fi fost mare. La fel de mare pe cât neînțelegerea lui.

Experiența vieții și siguranța casei nu aduc în mod obligatoriu și o înțelegere mai adâncă. Bietul fiu mare, în cumințenia lui searbădă, nu a reușit în ani să trăiască bucuria părintelui. Faptul de a mânca mereu la masa lui înseamnă acel „totdeauna”, ca șansă de bucurie permanentă. Ospățul fiului cel mic era un eveniment, o chemare, o intrare, însă stând de-a drepta t(T)atălui la masă este un prezent continuu. Bucuria ospățului, deși intensă, este temporară, șansa petrecerii în casă este pentru veșnicie. Stația finală este intrarea în bucuria

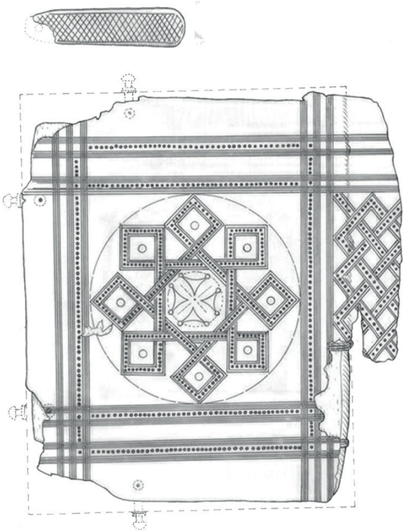
familiei, și a fiului cel mic, pribeag, obosit, urâțit de greutăți și păcate, dar și a celui mare, care, paradoxal, deși în casă, s-a simțit mereu afară, neglijat și nedreptățit.

Masa era pregătită pentru amândoi, dar nu se putea organiza fără cel mic, pierdut pe drumuri. Acum era momentul pentru amândoi. Tatăl se revelează în fața lor total. Până acum a făcut-o treptat. Acum era momentul maxim. Le arată cum iubește el, cum se bucură el și cât de mult are de dat. Și face acest lucru tocmai pentru ca fiii săi să îl înțeleagă mai bine, deplin chiar, și să se bucure împreună cu el de ospăț, de casă, de familie, de tot ceea ce dăruiește. Numai că, pentru a trăi bucuria, e nevoie să o simți împreună cu celălalt/ ceilalți și pentru celălalt/ ceilalți, stând la masă cu ei.

Ospățul va fi complet doar în momentul în care cei doi copii vor sta lângă tatăl lor împreună, bucurându-se de comesenia cu acesta, dar și a unuia cu celălalt. Icoana bucuriei presupune părtășia în dragoste și dăruire a întregii familii. Sau, cel puțin, aceasta este dorința și rugăciunea tatălui – „*tatăl lui, ieșind, îl ruga*” (Luca 15, 28).

„Fericiți cei ce vor prânzi în Împărăția lui Dumnezeu” (Luca 14, 15). Dacă (t)Tatăl ne roagă să intrăm la ospăț, înțelegem ce fel de Dumnezeu avem, cu ce fel de dragoste iubește, cu ce fel de milostivire se apropie de noi și ce vrea să ne dăruiască. Nimic mai puțin decât pe Sine și Împărăția lui. Imaginea cea mai la îndemână a Împărăției Sale în Evanghelie este prânzul, cina, ospățul, nunta, la care sunt chemați cei mulți, „fiii legitimi”, cuminți, vrednici și din casă, dar și cei din afară, luați prin surprindere, bolnavi, ticăloșiți de viață, răniți, nevrednici. Dar, și unii și alții, fii, cel puțin din perspectiva tatălui, chiar dacă ei și-au pierdut această conștiință a identității lor. Nimeni nu ia locul nimănui, este destul pentru fiecare. Și nici Tatăl nu exclude pe nimeni. Se autoexclud și se izolează doar cei care nu se pot bucura de bucuria celorlalți, neștiind să iubească sau chiar refuzând să învețe să o facă. Dar încă mai este timp, până în ultimul moment. Tatăl ne așteaptă, crede în noi, se pregătește mereu pentru întâlnire, iar masa este mereu pusă. El iese mereu ca să ne afle și „se încăpățânează” să nu înceapă sărbătoarea

familiei până ce nu intrăm și noi. Chemarea de a intra la nuntă ni se face mereu și ușa Împărăției ne este deschisă, nouă, dar și celorlalți. De noi depinde dacă dorim să intrăm în „sărbătoarea familiei”, în bucuria Împărăției de sus: „*Veniți de luați bucurie!...*”

„Într-o lume în care dependența este atât de răspândită este foarte dificil să proclamăm acest adevăr evanghelic – fiii lui Dumnezeu sunt chemați ei înșiși să devină părinți, după chipul Părintelui cel Unul.”

CONCLUZIE
SAU CUM COPIII DEVIN PĂRINȚI

Socotesc că există două finaluri care se desfășoară în paralel sau chiar se suprapun în Parabola „Fiului risipitor”. Cel dintâi, mai evident și mai specific, se derulează la nivel de fapte și atitudini posibile. Este vorba de șansa fiului cel mare, resentimentar și dezamăgit, de a intra la masa familiei și, mai ales, în bucuria tatălui, pentru fiul cel mic, risipitor și pribeag, întors de acum acasă. Din această perspectivă, finalul este deschis, fără să ofere informații clare despre decizia lui finală. Însă, cel de-al doilea are un caracter mai general, descoperit de întreaga narațiune de la un capăt la altul, și cu valoare de sinteză. Și acesta se vădește în caracterul lui final, tainic, ascuns, revelator al lui Dumnezeu. Este vorba de chemarea lui Dumnezeu-Tatăl de a ne asemăna Lui, de a intra în „rânduiala” Lui, de a deveni părinți, tată și mamă – *„Fiți milostivi, precum Tatăl vostru cel din ceruri milostiv este*” (Luca 6, 36), „iubiți, precum Tatăl vostru iubește”.

Mereu se insistă în tâlcuirea acestei parabole pe unul sau altul dintre cei doi fii, cu itinerariile lor, identificându-ne cu fiul cel mic, în pribegia și în tovărășia lui lascivă cu lumea,

sau cu cel mare, în furia lui funcționărească și resentimentul sedentarismului autoimpus, lăsând sub tăcere chipul părintelui. De fapt, centrul parabolei îl ocupă fără dubii tatăl. El este cel care, cu adevărat, risipește. Dragoste, generozitate, milostivire, îmbrățișare, și cu unul și cu celălalt dintre fii. Nu reproșează, nu se plânge, nu judecă, nu se supără, nu pedepsește. Chipul său poate „scandaliza" pe cititor. Parcă e prea mult, nerealist de exagerat. Însă el face acest lucru cu naturalețe, de vreme ce așa este el. Nu se sforțează, nu se fățărnicește, nu se contrazice. Ci el doar așa este și așa face. Părintele este cel ce dăruiește permanent și primește la sine, fără rezerve, pe cel care se bucură de ale lui și dorește să ospăteze în casa lui.

La o lectură în cheie personală a acestei povestiri, de regulă, după ce ne identificăm cu unul sau altul dintre cei doi fii, ne dorim și o detașare, în sensul de a alege un drum mai bun, acela de a deveni copii cuminți. Iubim lumea, dar încercăm să nu ne atașăm de ea cu patimă, dar iubim și casa, și ne străduim să ne bucurăm de căminul familial în libertate. Ne simțim primiți, ne odihnim în brațele p(P)ărintelui și

ne pornim pe o cale mai bună. Însă, suntem chemați să accedem la următoarea etapă, ultima, de fapt. Dacă ne simțim primiți, să învățăm să primim, dacă primim iertarea, să iertăm și noi, dacă suntem îmbrățișați, să îmbrățișăm, dacă ne simțim iubiți, să iubim la rându-ne. Aici se schimbă rolurile. Scopul este tocmai acesta, să ne asemănăm t(T)atălui până într-atât încât noi înșine să devenim tați. Fiul face ceea ce vede la tatăl său, după modelul Fiului, care lucrează cele ale Tatălui: *„Fiul nu poate să facă nimic de la Sine, dacă nu va vedea pe Tatăl făcând; căci cele ce face Acela, acestea le face şi Fiul întocmai*” (Ioan 5, 19).

Într-o lume în care dependența este atât de răspândită este foarte dificil să proclamăm acest adevăr evanghelic – fiii lui Dumnezeu sunt chemați ei însiși să devină părinți, după chipul Părintelui cel Unul. Societatea de astăzi se vede că într-un fel blochează acest parcurs la nivelul vieții sociale, creând dependențe. Imaginea copilului dependent este foarte prezentă și se acceptă tacit, într-o societate care proclamă și propagă o fericire individuală, autosuficientă și comodă. Procesul

de maturizare emoțională este lent sau oricum nu deodată cu cel fiziologic. Tocmai de aceea, suntem martorii multor deficiențe la nivel de dezvoltare personală și asumare responsabilă. Se prelungește la nesfârșit perioada copilăriei sau, mai exact, a dependenței copilului față de părintele său. Și acest lucru se întâmplă, mai întâi, din pricina părinților, care, deși bine intenționați, își creează un proiect de fericire personală, în care includ un itinerariu construit de ei copilului/ copiilor lor, în propria lor variantă, amânând nejustificat momentul părăsirii casei de către aceștia și implicându-se neiertat de mult în deciziile lor, mai mici sau mai mari. Dar și copiii, ulterior, bucurându-se de un confort oferit de-a gata din partea părinților, dar și incapabili de decizii serioase, care să stea la baza arhitecturii propriei lor vieți, în variantă personală, se mulțumesc cu această stare și se feresc de transformări radicale și responsabile. Și schimbul între generații întârzie să se mai întâmple sau se realizează în forme deficiente.

Și unii și alții, și părinții și copiii, din nefericire, în această situație, privesc și trăiesc cu imaturitate viața, în parcursul ei firesc. Orice

copil, fie el și impecabil, dacă nu devine, într-o oarecare formă, părinte la un moment dat, se blochează la o vârstă, împiedicând procesul dezvoltării firești. Similar se întâmplă și în plan spiritual. Suntem chemați să devenim fii buni, adevărați, însă etapa următoare este să devenim părinți buni. Părintele exprimă forma maximă a dragostei în această lume (Ioan 3, 16). Acesta iubește cu bucurie, dar, mai ales, cu cruce. De fapt, itinerariul său înseamnă o succesiune de „suferințe evidente”, mai întâi, urmate totuși și de „bucurii ascunse”[8]. Cei care le văd doar pe primele, se tem să pornească pe acest drum, privându-se, ulterior, din nefericire, de resursa de iubire și de bucurie care se ascunde în spatele crucii.

Identificând structural calitățile t(T)atălui din parabolă, putem afirma că acesta este, în mod evident bucuros și mărinimos – oferă și se oferă gratuit, necondiționat, egal și neschimbat fiilor săi. În al doilea rând, milostivirea lui se manifestă asumând crucea, deodată și împreună cu cei doi fii ai săi. Cu cel mic, trăind

---

[8] Henri J. M. Nouwen, *Fiul risipitor. Povestea unei întoarceri acasă*, Humanitas, București, 2017, p. 187.

durerea generată de rănile adânci pe care i le-a lăsat lumea, cu voluptățile și lascivitățile ei, atât în trup, cât și în suflet, dar și învățându-l iertarea, ca tratament curativ pentru acestea. Iar cu cel mare, pătrunzând adânc în mâhnirea pe care i-o aducea neîmplinirea unei vieți de tip funcționăresc. Avea și el nevoie să fie ascultat și să nu fie judecat. Și, mai mult decât orice, avea nevoie să fie înțeles și învățat cum să se bucure. Este foarte dureros să simți mereu mireazma bucuriei, foarte aproape de tine, însă fără să reușești să intri în ea. Și toate aceste trei lucrări sunt forme prin care numele Său este arătat în lume – „*Dumnezeu dragoste este*” (1 Ioan 4, 8).

Această povestire este despre oameni, despre noi, și despre Dumnezeu. Ni se revelează deodată Dumnezeu și miezul Împărăției Sale, dar și omul, așa cum a fost la început, și cum acesta se poate împlini. Ni se deschide calea către Împărăție. A observa Evanghelia în viața noastră înseamnă a ne obișnui cu Împărăția care ne este promisă și gătită. Altminteri nu ne putem bucura nici de lumea de jos, dar nu ne putem potrivi nici cu lumea de sus. Iar parabola

înseamnă o chemare de a intra întru bucuria Tatălui, sus, dar și aici jos. Avem o șansă, avem un timp, avem un Tată. Să nu deznădăjduim…